

Circulaire visies
Onderzoeksrapport

M250647

Lieke Bos
Seth Schaafsma
Debbie Voshart

l.bos@motivaction.nl
s.schaafsma@motivaction.nl
d.voshart@motivaction.nl

Inhoud

Achtergrond	3
Methode en opzet	5
Leeswijzer	10
Management summary	11
Resultaten	
Huidig gedrag	17
Uitkomsten conjunct	25
4 scenario's voor een circulaire economie	46
Circulair modernisme	51
Bottom-up voorziening	56
Peer-to-peer circulariteit	61
Geplande circulariteit	66
Bijlagen	71

Achtergrond

In opdracht van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) heeft Motivaction een onderzoek uitgevoerd naar het draagvlak voor vier verschillende visies voor de circulaire economie.

Aanleiding

Nederland staat aan de vooravond van een grote transitie: de omslag naar een circulaire economie. Het Nationaal Programma Circulaire Economie (NPCE) van het ministerie van IenW geeft richting aan deze ambitie. Minder afval, langer gebruik van producten en optimaal hergebruik van grondstoffen zijn de speerpunten.

Visies circulaire economie

Verschiedende visies op de circulaire economie bieden uiteenlopende routes naar hetzelfde doel. Uit eerder onderzoek (zie [volgende pagina](#)) werden 4 visies onderzocht over de mogelijke vormen die een circulaire samenleving kan aannemen (Bauwens et al., 2020). Hieruit ontstonden 4 visies voor de circulaire economie:

- Geplande circulariteit
- Bottom-up voorziening
- Circulair modernisme
- Peer-to-peer circulariteit

IenW is benieuwd naar het draagvlak voor de verschillende visies wanneer deze worden vertaald naar concrete gedragingen.

Bron: Bauwens, T., Hekkert, M., & Kirchherr, J. (2020). Circular futures: What Will They Look Like? *Ecological Economics*, 175, 106703. <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2020.106703>

Onderzoeksvraag: Wat is het draagvlak voor de verschillende visies op de invulling van een circulaire economie?

Doelstelling

Achterhalen hoe burgers denken over verschillende visies voor de circulaire economie en welke waarschijnlijk het meest aanzet tot actie. Deze kennis moet IenW concrete handvatten geven om beleid en communicatie effectiever te maken.

Achtergrond | Vier visies voor een circulaire economie

In het paper *Circular futures: What Will They Look Like?* van Bauwens, Hekkert en Kirchherr (2020) werden 4 visies onderzocht over de mogelijke vormen die een circulaire samenleving kan aannemen. De auteurs hanteerden een kwalitatieve scenario-analyse, gebaseerd op een literatuurstudie, een gedachte-experiment en een focusgroep met 12 CE-experts (beleidsmakers, academici en ondernemers). In dit onderzoek is een 2x2 scenario matrix-methode gebruikt. De 2 assen bestonden uit:

- Technologie: hoogtechnologisch vs. laagtechnologisch
- Bestuursregime: gecentraliseerd vs. gedecentraliseerd

Hieruit ontstonden 4 visies voor de circulaire economie.

De 4 visies

1. Geplande circulariteit: *centraal, laagtechnologisch*

- Overheid stuurt de transitie met strenge regelgeving en dwangmaatregelen (bijvoorbeeld belastingen op grondstoffen, verbod op schadelijke stoffen, recht op reparatie).
- Focus op gedragsverandering en eenvoudige technologieën.

- Voordelen: snelle implementatie, effectief in het beperken van rebound-effecten; kan snel ingrijpen.
- Nadelen: beperkte democratische participatie, kan innovatie belemmeren; mogelijk hoge implementatiekosten.

2. Bottom-up voorziening: *decentraal, laagtechnologisch*

- Lokale, zelfvoorzienende gemeenschappen staan centraal. Productie en consumptie zijn gericht op lokale behoeften, met veel aandacht voor efficiëntie (genoeg is genoeg, minder consumeren, lokale productie, hergebruik en reparatie).
- Voordelen: diepere democratie, empowerment van burgers, sterke lokale betrokkenheid.
- Nadelen: hoge sociale en economische kosten, radicale gedragsverandering vereist, mogelijk weerstand van gevestigde belangen.

3. Circulair modernisme: *centraal, hoogtechnologisch*

- Overheid en grote bedrijven sturen op technologische innovatie (bijvoorbeeld AI, big data, geavanceerde recycling).

- Focus op eco-efficiëntie, recycling en grootschalige technologische oplossingen.
- Voordelen: past bij huidige economische groeimodellen, hoge politieke haalbaarheid, efficiëntievoordelen.
- Nadelen: risico op rebound-effecten, lange doorlooptijd voor innovatie, afhankelijkheid van grootschalige investeringen, beperkte verandering in consumptiegedrag.

4. Peer-to-peer circulariteit: *decentraal, hoogtechnologisch*

- Digitalisering en technologie (platforms, blockchain, 3D-printing) maken decentrale peer-to-peer productie en consumptie mogelijk.
- Consumenten worden actieve gebruikers en medeproducenten. Bijvoorbeeld: zij delen en hergebruiken producten via platforms.
- Voordelen: democratisering van productie, lage toetredingsdrempels voor nieuwe bedrijven, sterke consumentenbetrokkenheid.
- Nadelen: kans op overconsumptie door deelplatforms, risico op coöptatie door grote bedrijven, commodificatie van het dagelijks leven.

Methode en opzet ^(1/3)

Om het draagvlak voor de verschillende visies van een circulaire economie te toetsen, werd er gebruik gemaakt van 2 methodieken: een kwantitatieve vragenlijst en een conjunct. Deze twee methodieken worden hieronder beschreven.

Conjunct-methode

De conjunct-methode wordt gebruikt om meer te weten te komen over de voorkeuren van respondenten voor de combinaties van kenmerken waaruit producten of diensten bestaan. Binnen de conjunct worden verschillende scenario's getoetst. Een scenario bestaat uit attributen en die attributen bestaan weer uit een aantal levels. In de conjunct wordt er gevarieerd rondom deze levels, zodat er steeds wisselende attributen en levels aan de respondent worden voorgelegd. De analyse berekent voor elke eigenschap wat het belang is en welke rol dit aspect speelt bij de keuzes die consumenten maken. Uiteindelijk wordt inzicht verkregen in het belang van elke eigenschap in relatie tot de uiteindelijke keuze van Nederlanders, en wordt vastgesteld wat voor hen het optimale scenario is.

Voor het huidige onderzoek is de conjunct-methode gebruikt om, met behulp van gedetailleerde scenario's, te zien voor welk scenario het meeste draagvlak is. Respondenten kregen een aantal keer **3 scenario's** voorgelegd waar zij er telkens 1 uit moesten kiezen. Elk scenario bestond uit **3 attributen: productgroep, gedrag en visie**. En elk attribuut had een aantal **levels**:

- **Productgroep** (3 levels): textiel, elektronica en meubels.
- **Gedrag** (5 levels): minder kopen, delen en lenen, tweedehands kopen, refurbished kopen en repareren.

- **Visies** (4 levels): geplande circulariteit, bottom-up voorziening, circulair modernisme en peer-to-peer circulariteit.

Nadat respondenten een scenario hadden gekozen, kregen zij de vervolgvraag: *"Zou jij in deze situatie dit gedrag zelf uitvoeren?"* Deze vraag was bedoeld om de intentie tot het vertonen van het betreffende gedrag in kaart te brengen.

Algemene vragenlijst

Het overige deel van de vragenlijst is allereerst gebruikt om meer te weten te komen over het huidige gedrag met betrekking tot circulaire economie. Hierbij is onderscheid gemaakt in de 3 productgroepen (textiel, elektronica en meubels) en verschillende gedragingen (tweedehands kopen, repareren en delen en lenen). Na het in kaart brengen van het huidige gedrag, is de bekendheid met de circulaire economie en de houding ten aanzien van de circulaire economie getoetst.

Nadat in de conjunct het draagvlak voor diverse scenario's was vastgesteld, richtte de vragenlijst zich verder op de bewuste mening en houding van respondenten ten aanzien van verschillende circulaire visies. Hiervoor werden algemene beschrijvingen van de 4 visies op circulaire economie uitgewerkt. Na het lezen van deze beschrijvingen konden respondenten aangeven welk scenario hun voorkeur had. Daarna kregen de respondenten willekeurig één scenario voorgelegd, waarop zij verdiepende vragen over hun mening en houding ten aanzien van dat scenario moesten beantwoorden. Door middel van stellingen werden de persoonlijke en maatschappelijke waardering, het realisme en de verwachte gedrags- en consumptieveranderingen ten aanzien van een specifieke situatie gemeten.

Methoden en opzet ^(2/3)

Het was belangrijk om de scenario's helder te formuleren zodat deze voor alle burgers goed te begrijpen zijn. Hiervoor heeft Motivaction in samenwerking met IenW verschillende teksten voor de scenario's opgesteld, zowel algemene beschrijvingen voor in de vragenlijst, als specifieke omschrijvingen voor in de conjunct. Voorbeelden van hoe deze scenario's eruit zien staan in de [bijlage](#).

Pre-test scenario's

Nadat de 4 algemene scenario's waren afgestemd en de attributen voor de conjunct analyse waren vormgegeven, zijn deze getest middels een kwalitatieve pretest. Deze pretest had als doel te waarborgen dat de scenario's helder en begrijpelijk waren voor de deelnemers.

Met deze pretest werd aan 6 respondenten gevraagd wat hun ideeën waren over de scenario's, of deze duidelijk overkwamen en of ze eenvoudig te begrijpen waren. Op basis van deze pre-test zijn de scenario's vervolgens aangescherpt.

Methoden en opzet (3/3)

Doelgroep, steekproef en representativiteit

Het kwantitatieve onderzoek is online uitgevoerd onder het ISO-20252:2019-gecertificeerde panel van Motivaction: StemPunt.

De doelgroep van het onderzoek bestaat uit Nederlanders van 18-80 jaar. Hiervoor is een representatieve steekproef getrokken. In totaal hebben **n=1.052** respondenten van 18 jaar en ouder hebben de vragenlijst volledig ingevuld. De steekproef is representatief voor geslacht, leeftijd, opleiding, regio (Nielsen), waardenoriëntatie (Mentality) en interacties hiertussen. Representativiteit is verkregen door middel van een propensityweging.

Als ijkbestand voor de weging is gebruik gemaakt van de Gouden Standaard van het CBS en de tweejaarlijkse Mentality-meting van Motivaction.

Vragenlijst & dataverzameling

De vragenlijst met 26 vragen is in samenwerking met het ministerie van IenW opgesteld. Het veldwerk is uitgevoerd van 13 t/m 27 oktober 2025 en de gemiddelde invultijd was 12 minuten.

Methoden

Kwantitatief onderzoek
Online vragenlijst

Werving

Via het online panel van
Motivaction: StemPunt

Doelgroep

Nederlanders van 18 jaar
en ouder (n=1.052)

Veldwerkperiode

13-10-2025 t/m
27-10-2025

Vragenlijst

26 vragen

Representativiteit

O.b.v. opleiding, leeftijd,
geslacht, regio,
waardenoriëntatie en alle
interacties hiertussen

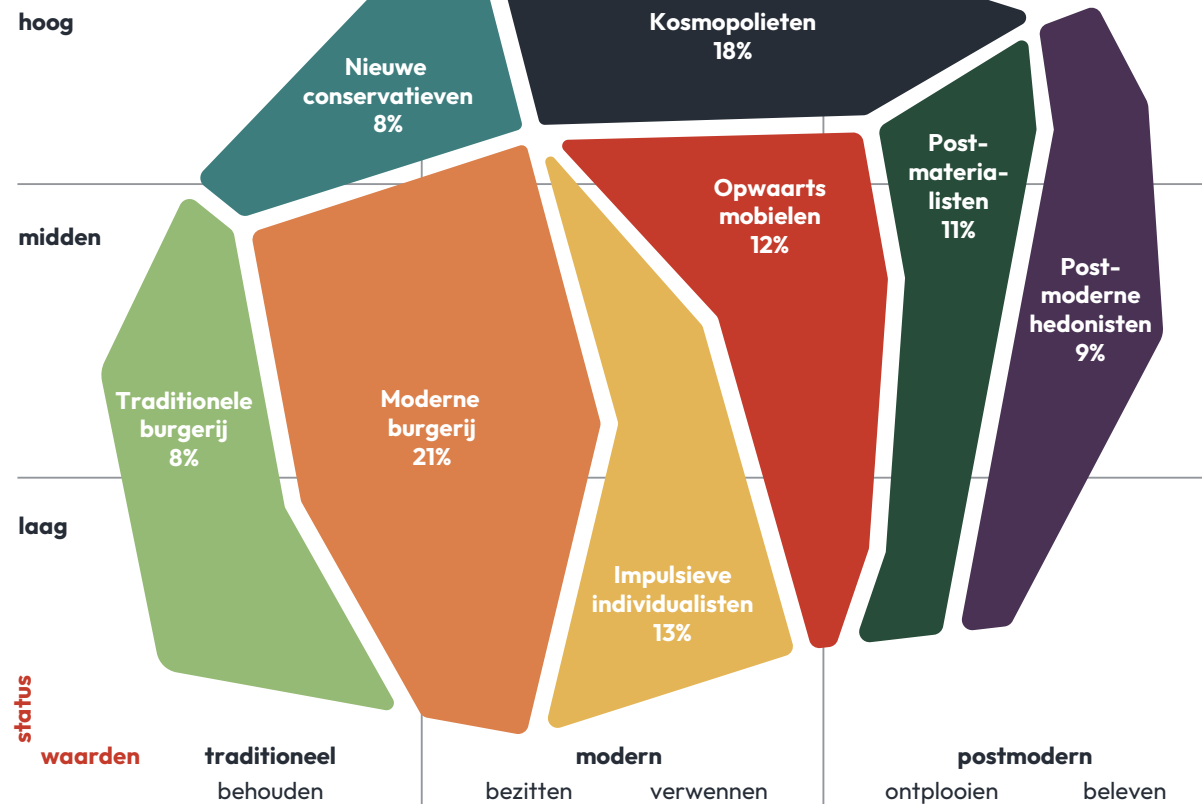
Mentality (1/2)

In dit onderzoek zijn de resultaten ook uitgesplitst naar Mentality. Mentality is het unieke waarden- en leefstijlonderzoek van Motivaction dat een effectieve kijk geeft op doelgroepenindeling en -benadering. De Mentality-milieus worden ingedeeld aan de hand van drie waardenoriëntaties:

- **Traditionele waardenoriëntatie** – kenmerkt zich door oriëntatie op ‘behouden’.
- **Moderne waardenoriëntatie** – kenmerkt zich door oriëntatie op ‘bezitten’ en ‘verwennen’.
- **Postmoderne waardenoriëntatie** – kenmerkt zich door oriëntatie op ‘ontplooiën’ en ‘beleven’.

De drie waardenoriëntaties zijn bepalend voor de horizontale as van het model. De verticale as van het model is samengesteld op basis van de sociaal-economische status van de segmenten.

Mentality model

motivaction
insights and strategy

Mentality (2/2)

Nieuwe conservatieven

De liberaal conservatieve maatschappelijke bovenlaag die alle ruimte wil geven aan technologische ontwikkeling, behoudend is t.a.v. sociale en culturele vernieuwing.

Familietradities, verantwoordelijk, sober, kwaliteit, betrouwbaar, zo heurt het.

Kosmopolieten

De open en kritische wereldburgers die postmoderne waarden als ontplooiën en beleven integreren met moderne waarden als maatschappelijk succes, materialisme en genieten.

Nieuwsgierig, brede interesse, statusgericht, esthetisch, presteren, gejaagd, de wereld is mijn speelveld.

Postmaterialisten

De maatschappijkritische idealisten die zichzelf willen ontplooiën, stelling nemen tegen sociaal onrecht en opkomen voor het milieu.

Maatschappelijk betrokken, balans lichaam en geest, bewust leven, verbeter de wereld, begin bij jezelf.

Postmoderne hedonisten

De pioniers van de beleveniscultuur, waarin experiment en het breken met morele en sociale conventies doelen op zichzelf zijn geworden.

Individualist, vrijheid en onafhankelijkheid, tolerantie, ervaring belangrijker dan bezit, never a dull moment.

Traditionele burgerij

De moralistische, plichtsetrouwe en op status-quo gerichte burgerij die vasthoudt aan tradities en materiële bezittingen.

Omdat het zo hoort, fatsoen, veiligheid, rust, reinheid en regelmaat, wat de boer niet kent....

Moderne burgerij

De conformistische, statusgevoelige burgerij die het evenwicht zoekt tussen traditie en moderne waarden als consumeren en genieten.

Gezelligheid, zekerheid, erbij horen, genieten, comfort, doe maar gewoon...

Impulsieve individualisten

De spontane consument die in de eerste plaats streeft naar een onbezorgd, plezierig en comfortabel leven.

Leef bij de dag, plezier maken, consumptiegericht, geen gedoe, wie nu leeft...

Opwaarts mobilen

De carrièregerichte individualisten met een uitgesproken fascinatie voor sociale status, nieuwe technologie, risico en spanning.

Work hard, play hard, iets bereiken, risico en spanningszoekers, if you got it, flaunt it

Leeswijzer

Structuur rapportage

In dit rapport staan de resultaten van het onderzoek per onderwerp gerapporteerd. We behandelen in dit rapport achtereenvolgens de volgende onderwerpen:

- Management summary
- Resultaten huidig gedrag
- Uitkomsten conjunct
- Draagvlak voor de 4 visies op basis van de vragenlijst
 - Circulair modernisme
 - Bottom-up voorziening
 - Peer-to-peer circulariteit
 - Geplande circulariteit

Bijlagen

De beschrijvingen van de 4 verschillende visies voor circulaire economie te vinden in de bijlage *Algemene visies*.

De visies die verwerkt zijn in de conjunct worden aangeduid als **scenario's**. De opzet van de conjunct met de verschillende gedragingen is eveneens opgenomen in de bijlage.

Grafiektitels

Iedere grafiek heeft een 'n': het aantal respondenten waarvan de resultaten in de grafiek staan. Daarnaast staat bij sommige grafieken een 'basis'. De basis geeft een beschrijving van welke subset van respondenten de vraag heeft beantwoord.

Percentages

Sommige opgetelde percentages in de tekst komen soms net niet overeen met de percentages in de grafiek (verschil van -1% / 1%). Dit kan komen door afrondingsverschillen.

Bij sommige grafieken telt het totaal niet op tot 100%. Dit kan komen door afrondingsverschillen of doordat er sprake is van een vraag waarbij men meerdere antwoorden mocht aanvinken.

Om de leesbaarheid in de grafieken te vergroten worden, waar nodig, percentages onder de 3% niet laten zien.

Koppelingen

Een aantal woorden of zinssnede zijn onderstreept. Dit betreft doorverwijzingen naar andere relevante pagina's.

Management summary | Conclusie en samenvatting resultaten

Hoofdconclusie

Nederlanders staan best open voor circulaire economie en vertonen al enige circulaire gedragingen, maar willen zelf bij voorkeur zo min mogelijk hun gedrag veranderen. Voor geen enkel scenario is een meerderheid, maar scenario's waarvan Nederlanders *denken* dat er weinig drastische gedragsveranderingen nodig zijn en waar wordt ingezet op technologische innovatie, creëren het breedste draagvlak. Circulair modernisme is voor Nederlanders het meest aansprekend, gevolgd door bottom-up voorziening. Circulair modernisme spreekt een groot deel van de bevolking aan, roept relatief weinig weerstand op en sluit aan bij waarden als innovatie, efficiëntie en behoud van vrijheid. Het scenario faciliteert burgers in actief circulair gedrag zonder dat zij het gevoel hebben dat ze hun dagelijks leven ingrijpend moeten veranderen. Bottom-up voorziening spreekt vooral mensen aan die waarde hechten aan autonomie, eigen initiatief en gemeenschapszin.

Bekendheid en belang circulaire economie

- Zeven op de tien hebben weleens van circulaire economie gehoord; drie op de tien weten wat het is en vier op de tien kennen het alleen van naam.
- Na een uitleg geeft wel een meerderheid aan het belangrijk te vinden dat we in Nederland een circulaire economie hebben en ongeveer de helft zet zich daar actief voor in.
- Veel mensen vinden dat er onvoldoende wordt gedaan om de transitie naar een circulaire economie in Nederland te stimuleren. De verantwoordelijkheid hiervoor legt twee vijfde bij bedrijven en/of de overheid.

Aantrekkelijkheid visies circulaire economie

- Geen van de vier visies behaalt een absolute meerderheid, maar circulair modernisme is het meest aansprekend. Burgers waarderen de combinatie van technologische innovatie en denken dat ze hiermee hun gedrag beperkt hoeven te veranderen. Ook in de conjunct wordt er het vaakst een voorkeur uitgesproken voor dit scenario.
- Bottom-up voorziening scoort iets lager en spreekt vooral mensen aan die waarde hechten aan autonomie, eigen initiatief en gemeenschapszin.
- Peer-to-peer circulariteit komt op een derde plek en wordt vooral positief beoordeeld door degene die participatie, zelfredzaamheid en digitale platforms belangrijk vindt.
- Geplande circulariteit scoort het laagst en roept de meeste weerstand op, vooral vanwege verlies van autonomie en strikte overheidsbemoediging.

Openheid voor gedrag

- Het onderzoek laat zien dat Nederlanders al deels circulair handelen. Tweedehands aankopen en reparaties komen regelmatig voor, terwijl delen en lenen via online platforms nog beperkt wordt toegepast.
- Kijkend naar de voorgelegde gedragingen in de conjunct dan zien we dat er voor alle gedragingen draagvlak is. Het draagvlak is het grootst voor repareren, gevolgd door minder kopen en refurbished aankopen. Delen en lenen scoort in verhouding iets lager.
- Qua productgroepen wordt elektronica het meest gewaardeerd om circulair mee om te gaan, meubels gemiddeld en textiel het minst.
- Verschillen tussen Mentality-milieus zijn duidelijk zichtbaar. Postmaterialisten staan het meest open om het gedrag uit de circulaire scenario's te vertonen. Moderne burgers en Impulsieve individualisten zijn minder geneigd hun gedrag hierop aan te passen.

Samenvatting | Algemeen (1/2)

Bekendheid en belang circulaire economie

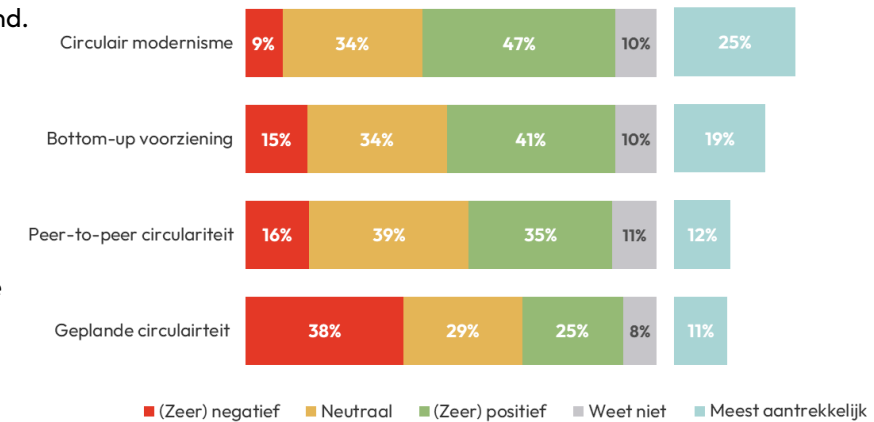
- Het begrip 'circulaire economie' is nog niet alom bekend: 28% heeft hier nog nooit van gehoord. 72% heeft weleens van het begrip gehoord, waarvan 38% echt weet wat het inhoudt en de rest het alleen kent van naam.
- Na een uitleg over wat een 'circulaire economie' inhoudt, vinden drie op de vijf (62%) Nederlanders een circulaire economie in Nederland belangrijk. De helft (50%) zegt zijn best te doen om hieraan bij te dragen. In tegenstelling vindt één op de tien een circulaire economie niet belangrijk (8%) en geeft 11% aan *niet* zijn best te doen om aan een circulaire economie bij te dragen.
- Een vijfde (20%) van de Nederlanders vindt dat er in Nederland genoeg gedaan wordt om een circulaire economie te stimuleren. Daarentegen vindt een derde (36%) dat er *niet* genoeg aan wordt gedaan.
- Twee op de vijf vinden dat het krijgen van een circulaire economie de verantwoordelijkheid is van bedrijven (44%) of de overheid (42%).

Aantrekkelijkheid visies circulaire economie

- Hoewel er voor geen enkele visie een absolute meerderheid is, zien we het grootste draagvlak voor circulair modernisme.
- Circa de helft van de Nederlanders (47%) is (zeer) positief over circulair modernisme. Vier op de tien (41%) zijn dit over bottom-up voorziening, 35% over peer-to-peer circulariteit en een kwart (25%) over geplande circulariteit.
- Als we Nederlanders vragen welk van de visies hen het meeste aanspreekt, zien we een spreiding in de voorkeuren maar met een lichte voorkeur voor circulair modernisme (zie de grafiek hiernaast).
- Een tiende (9%) vindt de visies *alle vier* aansprekend. Daarentegen vindt 14% *geen* van de visies aansprekend, omdat zij bijvoorbeeld weerstand hebben tegen het gebruik van tweedehands producten, of omdat ze bang zijn voor verlies van vrijheid.
- Uit de conjunct analyse komt wel een duidelijke voorkeur naar voren: in vrijwel elke context ligt de grootste voorkeur bij het scenario circulair modernisme.

Openheid voor gedrag

- Nederlanders staan in principe open voor circulaire gedragingen. Vooral tweedehands (ver)kopen en het laten repareren van kapotte producten wordt door een meerderheid al weleens gedaan.
- Van de voorgelegde circulaire gedragingen in de conjunct, vindt men het repareren van producten het meest aansprekend. Dit is het geval voor alle visies voor een circulaire economie, al liggen de percentages heel dicht bij elkaar. Op een gedeelte tweede plek volgen minder kopen en refurbished producten kopen.

Samenvatting | Visies circulaire economie (1/3)

Voor alle scenario's geldt dat minder dan de helft van de Nederlanders verwacht dat zij hun gedrag zullen veranderen en dat slechts een kleine meerderheid verwacht dat de verschillende scenario's effectief zullen zijn. Wel kunnen we concluderen dat *circulair modernisme* het beste scoort. Deze visie wordt het vaakst gezien als realistisch en gunstig voor de Nederlandse samenleving en persoonlijk welzijn. Hoewel er enige weerstand wordt verwacht, is deze aanzienlijk lager dan bij de andere visies, met name *geplande circulariteit*. *Bottom-up voorziening* scoort ook goed, maar er is een vergelijkbare mate van verwachte weerstand als bij *peer-to-peer circulariteit*.

Beide scenario's worden als minder realistisch gezien dan *circulair modernisme*. *Geplande circulariteit* scoort het laagst op alle criteria, met een hoge verwachte weerstand en een lage perceptie van realisme en persoonlijke voordelen.

Samenvattend, *circulair modernisme* biedt de meest gebalanceerde benadering met de minste weerstand en de grootste kans op positieve maatschappelijke en persoonlijke effecten. *Bottom-up voorziening* is een sterke tweede optie.

In hoeverre ben je het eens of oneens met de volgende stellingen?
(Basis – random 1 scenario voorgelegd)
% (zeer) eens

	Circulair modernisme (n=258)	Bottom-up voorziening (n=269)	Peer-to-peer circulariteit (n=255)	Geplande circulariteit (n=270)
Ik denk dat deze situatie goed is voor de Nederlandse samenleving	51%	47%	40%	29%
Ik denk dat deze situatie goed is voor mij persoonlijk	44%	42%	36%	26%
Ik denk dat deze situatie realistisch is	41%	32%	31%	24%
In deze situatie zullen mensen minder nieuwe producten kopen	47%	49%	46%	48%
In deze situatie zal ik minder nieuwe producten kopen	47%	48%	44%	45%
Ik denk dat mensen zich zouden verzetten tegen deze situatie	41%	52%	51%	74%
Hoe ik met spullen omga zou niet veranderen als deze situatie werkelijkheid wordt	42%	44%	44%	44%
Ik denk dat deze situatie leidt tot het gebruik van minder nieuwe materialen en tot minder afval	55%	59%	54%	58%

[Klik hier voor een grotere versie van de tabel](#)

Samenvatting | Visies circulaire economie (2/3)

Circulair modernisme *centraal, laagtechnologisch*

- Circa de helft (47%) van de Nederlanders is **(zeer) positief** over deze visie. Volgens hen zorgt dit o.a. voor:
 - o Minder afval
 - o Minder verspilling en verbruik
 - o Behoud van eigen leefstijl
 - o Technologische innovatie
- Daarentegen is één op de tien (9%) **(zeer) negatief** over circulair modernisme. Als toelichting hiervoor noemen zij o.a.:
 - o Teveel overheidsbemoedienis
 - o Een te grote nadruk op technologie.
 - o Twijfel over de effectiviteit van dit scenario.
- Een kwart (25%) vindt dit scenario het meest aansprekend. Ze noemen circulair modernisme het **meest haalbare scenario** waarbij de **minste verandering** nodig is. Ze waarderen het **behoud van vrijheid**, het **gebruik van nieuwe technologieën** en de **(lichte) overheidssturing**. In de conjunct is de voorkeur voor dit scenario vaak nog iets hoger (ca 30%): mogelijk heeft dat te maken met de specifiekere omschrijving van de scenario's in de context van een bepaalde productgroep met een bijbehorende gedraging, waardoor het voor mensen concreter wordt.

Bottom-up voorziening *decentraal, laagtechnologisch*

- Twee op de vijf (41%) Nederlanders zijn **(zeer) positief** over bottom-up voorziening. Zo noemen zij:
 - o Dat dit scenario verbondenheid creëert met de gemeenschap en dat het goed is dat het vanuit eigen initiatief van burgers komt
 - o Positieve milieueffecten.
- In tegendeel is 15% **(zeer) negatief** over deze visie. Redenen hiervoor zijn:
 - o Weinig vertrouwen in de samenwerking met elkaar
 - o Angst dat producten minder toegankelijk worden
- Een vijfde (19%) vindt dit scenario het meest aansprekend. Een reden die zij hiervoor noemen is dat er een behoud is van de **eigen verantwoordelijkheid en initiatief**, zonder sturing of dwang van de overheid. Ze waarderen de **kleinschaligheid** en verwachten hiermee meer **sociale verbinding en gemeenschapszin**.

Samenvatting | Visies circulaire economie (3/3)

Peer-to-peer circulariteit *centraal, hoogtechnologisch*

- Circa een derde (35%) van de Nederlanders is **(zeer) positief** over peer-to-peer circulariteit. Zij noemen o.a. dat deze visie:
 - o Zorgt voor minder verspilling en massaproductie
 - o Zorgt dat mensen een gevoel van autonomie behouden
- In tegendeel is 16% **(zeer) negatief** over het scenario. Redenen die zij hiervoor noemen zijn:
 - o Dit scenario is onpraktisch en teveel gedoe
 - o Afkeer tegen delen
 - o Angst dat ze de vaardigheden die nodig zijn om zelf producten te maken niet bezitten
- Eén op de tien (12%) vindt peer-to-peer circulariteit het meest aansprekend. Ze benoemen als reden hiervoor de **eigen verantwoordelijkheid** die deze visie teweegbrengt en vinden deze visie het **meest realistisch en haalbaar**. Daarnaast waarderen ze de **verbondenheid** en het **gebrek aan overheidsbemoedigen**.

Geplande circulariteit

- Een kwart (25%) van de Nederlanders is **(zeer) positief** over deze visie. Zij noemen o.a.:
 - o Een positieve waardering voor de sturing van de overheid
 - o Dat er een noodzaak is voor drastische verandering
 - o Verwachte positieve milieueffecten
- Daarentegen zijn vier op de tien (38%) **(zeer) negatief** over geplande circulariteit. Redenen hiervoor zijn o.a.:
 - o Verlies van autonomie
 - o Hechten veel waarde aan persoonlijk bezit
 - o Afkeer tegen de strenge overheidsbemoedigen
- Eén op de tien (11%) vindt deze visie het meest aansprekend. Ze vinden dat geplande circulariteit zorgt voor een **gelijk en eerlijk speelveld** en benoemen ook hier de **noodzaak voor snelle verandering** door middel van **overheidsingrijpen**.

Resultaten | Huidig gedrag

Conclusies

Huidig gedrag | Nederlanders kopen ca. een kwart van hun meubels en kleding tweedehands; elektrische apparaten worden in 13% van de gevallen tweedehands gekocht

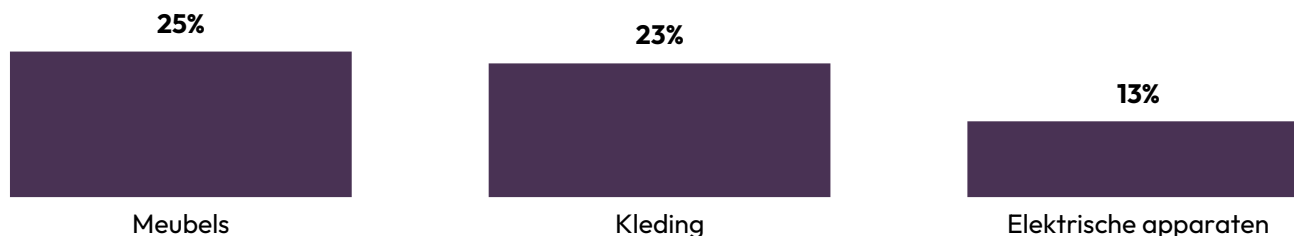
Nederlanders die vinden dat er in Nederland **genoeg** gedaan wordt om een circulaire economie te stimuleren, kopen vaker dan gemiddeld hun meubels (34%), kleding (33%) en elektrische apparaten (24%) tweedehands.

Nederlanders die vinden dat Nederland hier **niet genoeg** aan doet, kopen minder dan gemiddeld hun elektrische apparaten tweedehands (10%).

Nederlanders die **geen duidelijk beeld** of er in Nederland genoeg gedaan wordt aan CE, kopen gemiddeld minder vaak hun producten tweedehands. Dit geldt voor meubels (14%), kleding (8%) en elektrische apparaten (5%).

Hoeveel procent van de artikelen die je koopt in de onderstaande categorieën is tweedehands?*

(Basis - allen, n=1.052)

*Dit is een gemiddelde. Bij meubels kon 7% geen inschatting geven. Voor kleding was dit 6% en voor elektrische apparaten 5%.

Huidig gedrag | Een kwart van de Nederlanders laat kapotte meubels, kleding en elektrische apparaten meestal repareren i.p.v. te vervangen voor iets nieuws

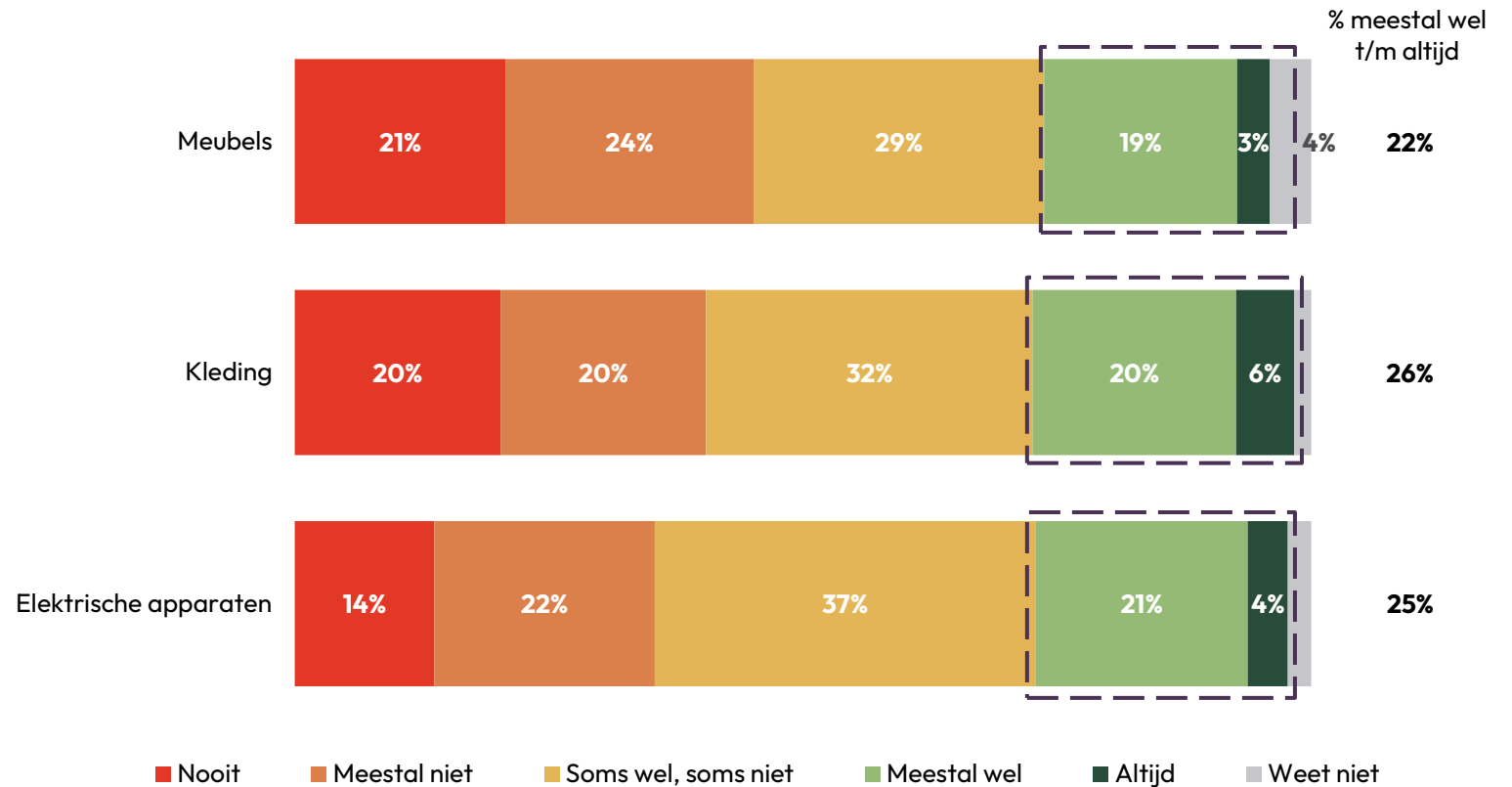
Hoe vaak kies je ervoor om een kapot product te laten repareren in plaats van een nieuw product aan te schaffen, voor de onderstaande producten?

(Basis - allen, n=1.052)

Nederlanders die vinden dat er **niet genoeg** wordt gedaan aan CE kiezen er vaker dan gemiddeld voor om hun producten te repareren. Dit geldt voor zowel meubels (28%), kleding (29%) en elektrische apparaten (31%).

Opvallend is dat ook Nederlanders die vinden dat er **genoeg** wordt gedaan aan CE wordt gedaan bovengemiddeld vaak hun kleding laten repareren (34%).

Nederlanders die **geen duidelijk beeld** hebben over of Nederland genoeg doet aan CE, kiezen er minder dan gemiddeld voor om hun producten te repareren. Dit geldt voor meubels (14%), kleding (15%) en elektrische apparaten (14%).

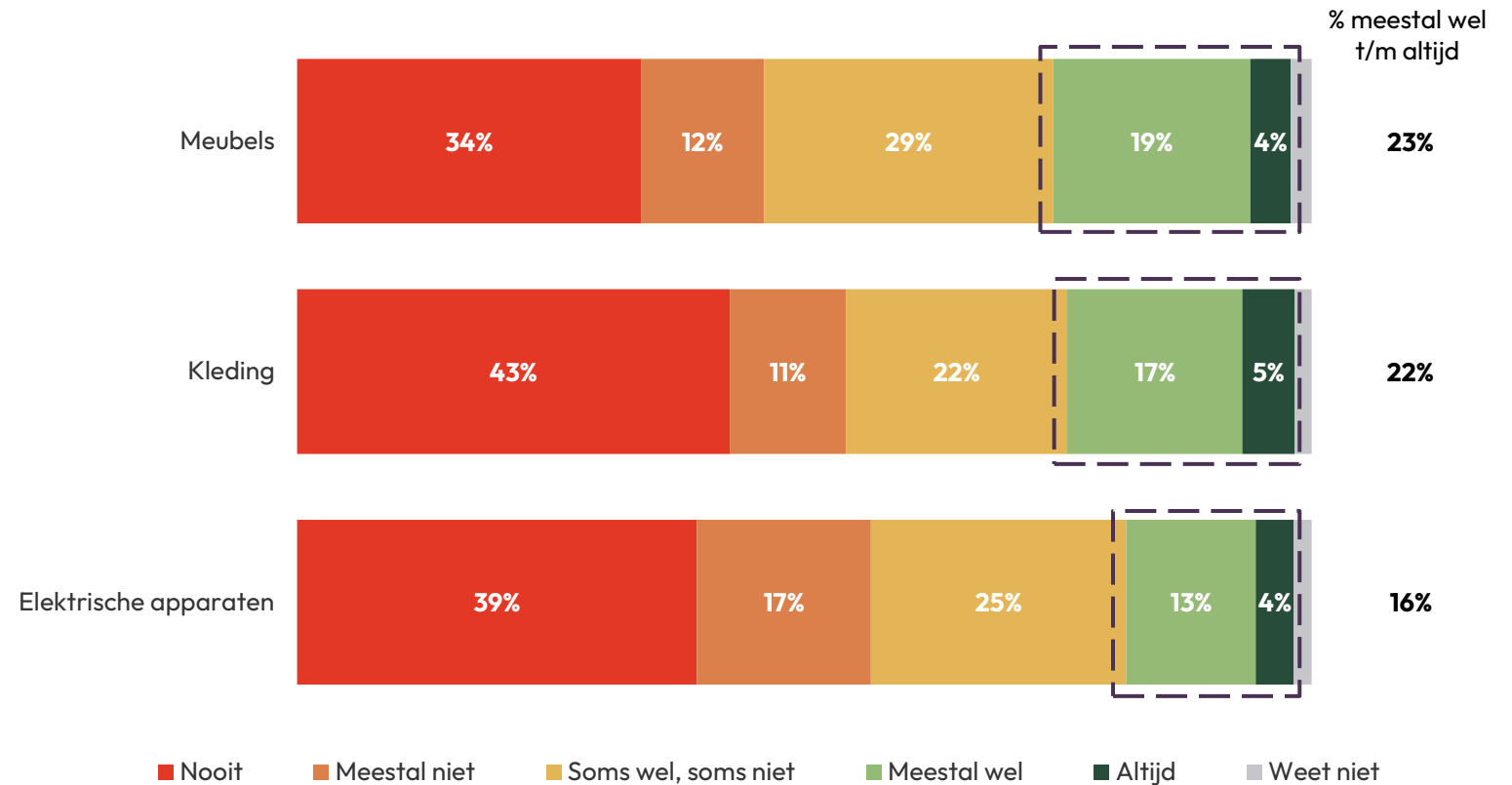
Huidig gedrag | Een meerderheid maakt weleens gebruik van online platforms om hun producten te (ver)kopen

Hoe vaak maak je gebruik van online platforms (zoals Vinted en Marktplaats) om onderstaande producten te (ver)kopen?
(Basis - allen, n=1.052)

Nederlanders die vinden dat er in Nederland **genoeg** gedaan wordt aan CE, geven bovengemiddeld vaak aan gebruik te maken van online platforms om meubels (29%), kleding (41%) en elektrische apparaten (30%) te (ver)kopen.

Ook Nederlanders die vinden dat Nederland **niet genoeg** doet, geven vaker aan gebruik te maken van online platforms om meubels (27%) te (ver)kopen.

Nederlanders die **geen duidelijk beeld** hebben of er genoeg aan CE gedaan wordt in Nederland, gebruiken deze platform gemiddeld minder vaak (resp. 17%, 7% en 7%).

Huidig gedrag | Deelplatforms worden nog weinig gebruikt; vier op de vijf Nederlanders maken nooit gebruik van online platforms om hun producten te delen, lenen of (ver)huren

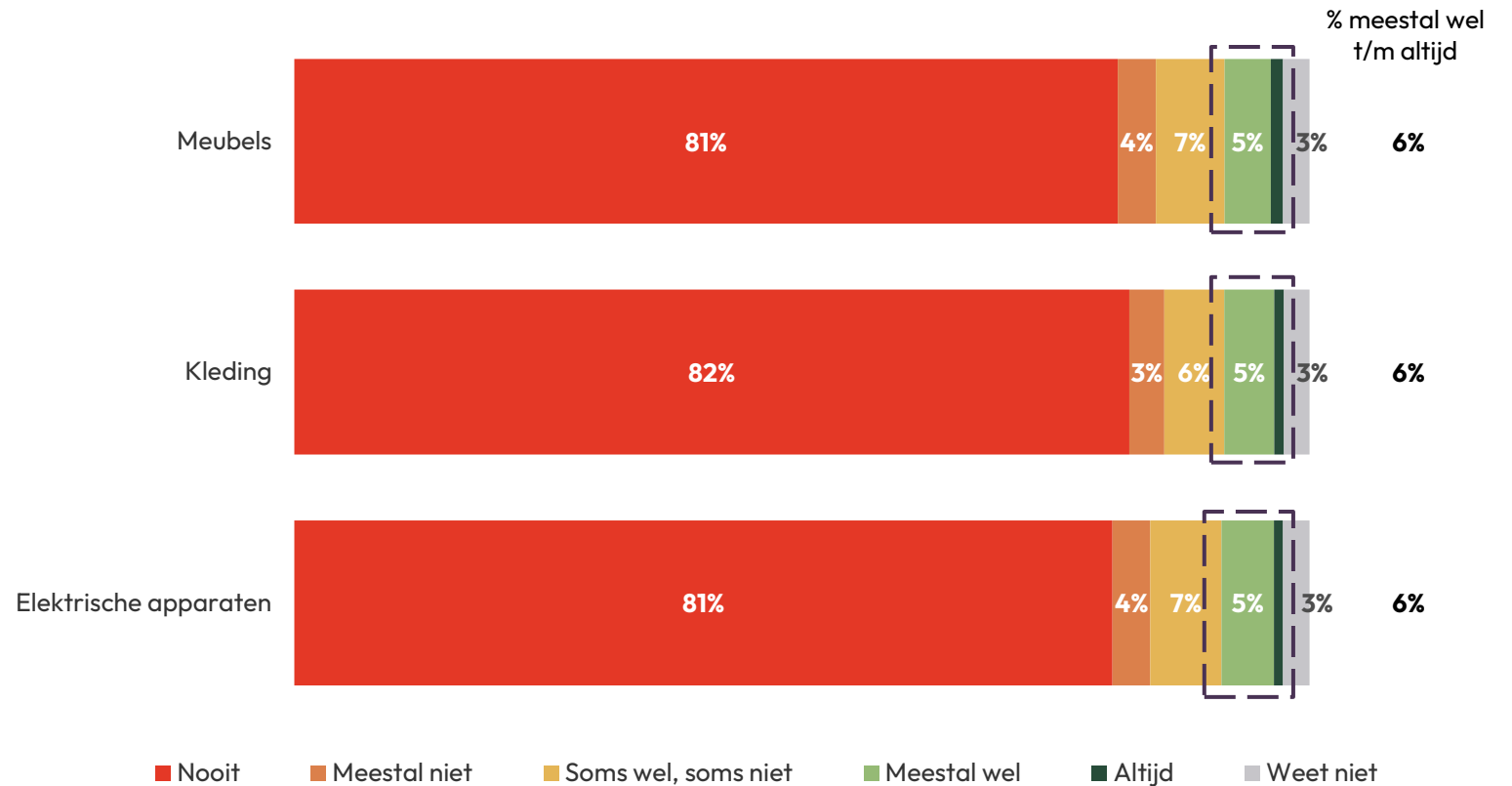
Hoe vaak maak je gebruik van online platforms (zoals Peerby) om onderstaande producten te delen, lenen of (ver)huren?

(Basis - allen, n=1.052)

Nederlanders die vinden dat er in Nederland **genoeg** gedaan wordt aan CE, geven bovengemiddeld vaak aan gebruik te maken van online platforms om meubels (19%), kleding (21%) en elektrische apparaten (20%) te delen, lenen of (ver)huren.

Opvallend is dat Nederlanders die vinden dat er in Nederland **niet genoeg** gedaan wordt aan CE, deze platforms minder vaak dan gemiddeld gebruiken (resp. 1%, 0% en 2%).

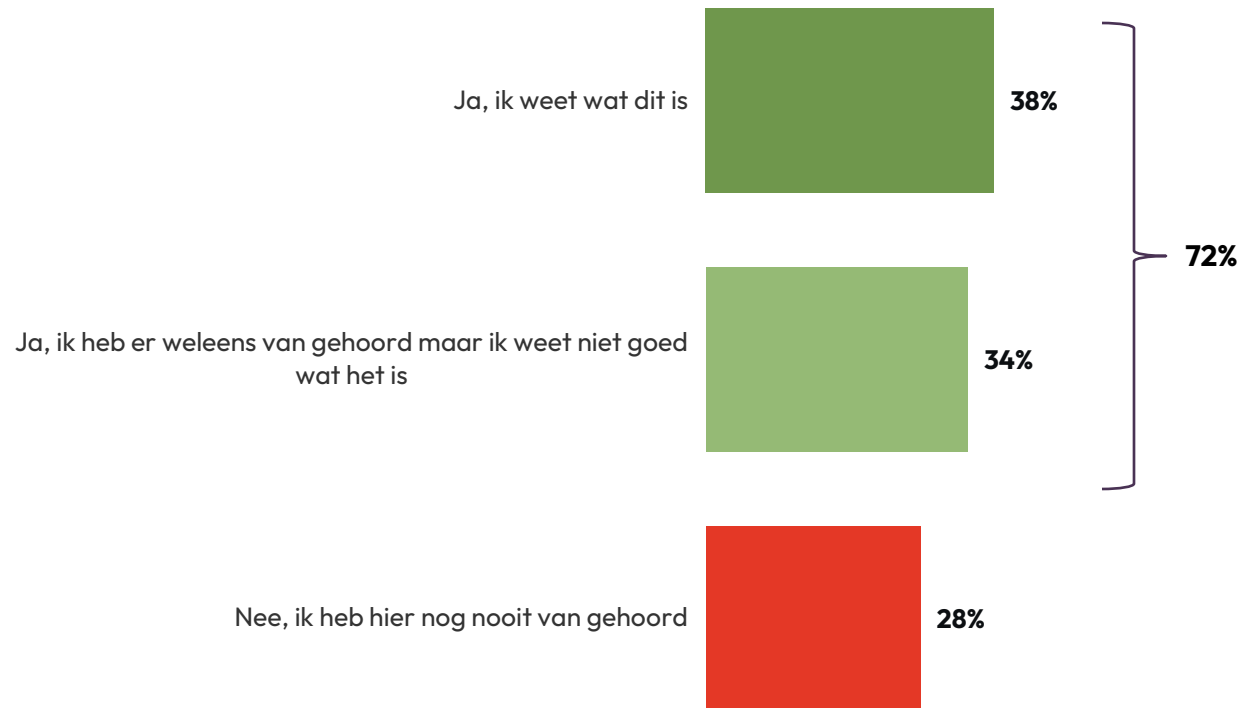
Ook Nederlanders die **geen duidelijk beeld** hebben over de CE in Nederland, gebruiken deze online platforms minder vaak dan gemiddeld (0%).

Huidig gedrag | Bijna driekwart heeft weleens van het begrip ‘circulaire economie’ gehoord; twee op de vijf weten ook wat dit is

Heb je weleens van het begrip ‘circulaire economie’ gehoord?*

(Basis - allen, n=1.052)

*Na deze vraag is het begrip ‘circulaire economie’ uitgelegd. Zie de bijlage voor de uitleg. Daarna gingen de respondenten door met de rest van de vragenlijst.

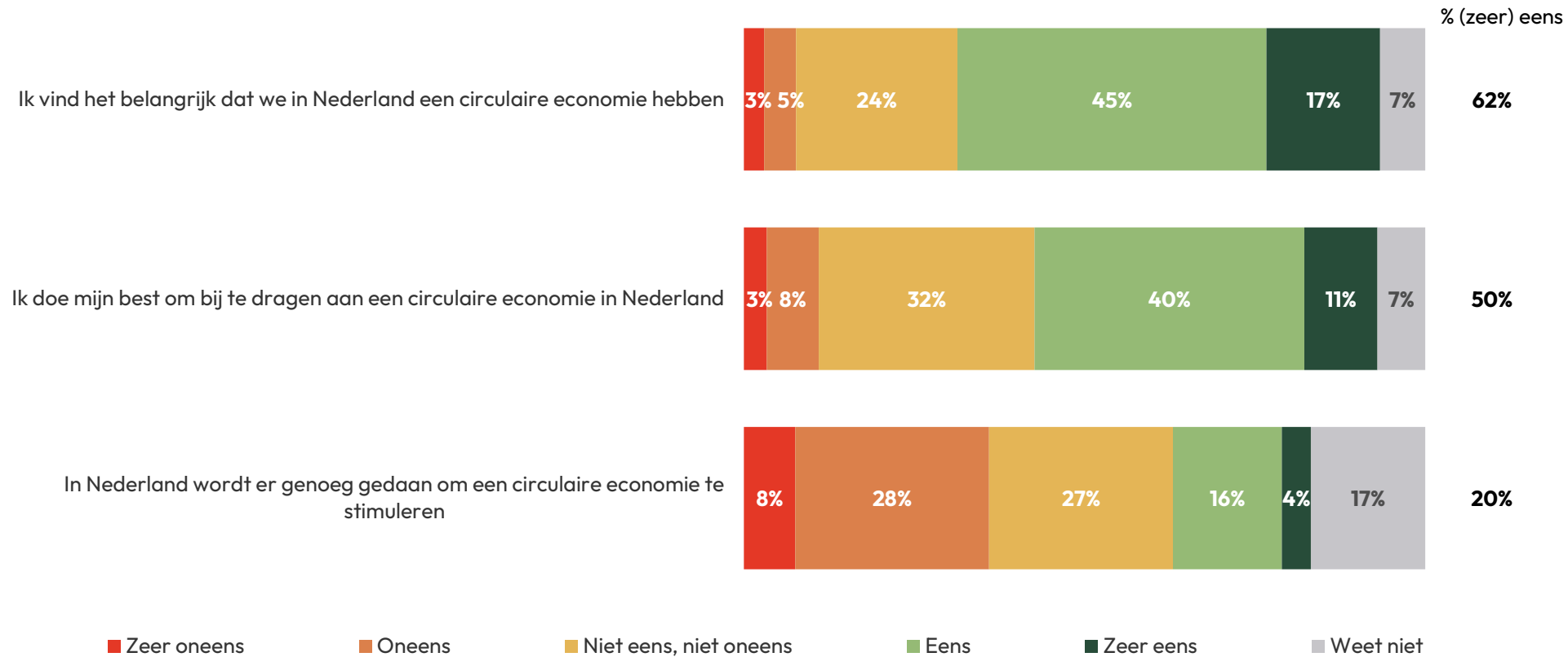
Nederlanders die vinden dat er in Nederland **niet genoeg** gedaan wordt aan CE, weten vaker wat het begrip ‘circulaire economie’ inhoudt (53%).

Nederlanders die vinden dat er in Nederland **genoeg** gedaan wordt om een circulaire economie te stimuleren, weten minder vaak wat het begrip ‘circulaire economie’ inhoudt (31%).

Nederlanders die **geen duidelijk beeld** hebben of er genoeg aan CE gedaan wordt in Nederland, hebben logischerwijs vaker dan gemiddeld nog nooit van het begrip ‘circulaire economie’ gehoord (44%).

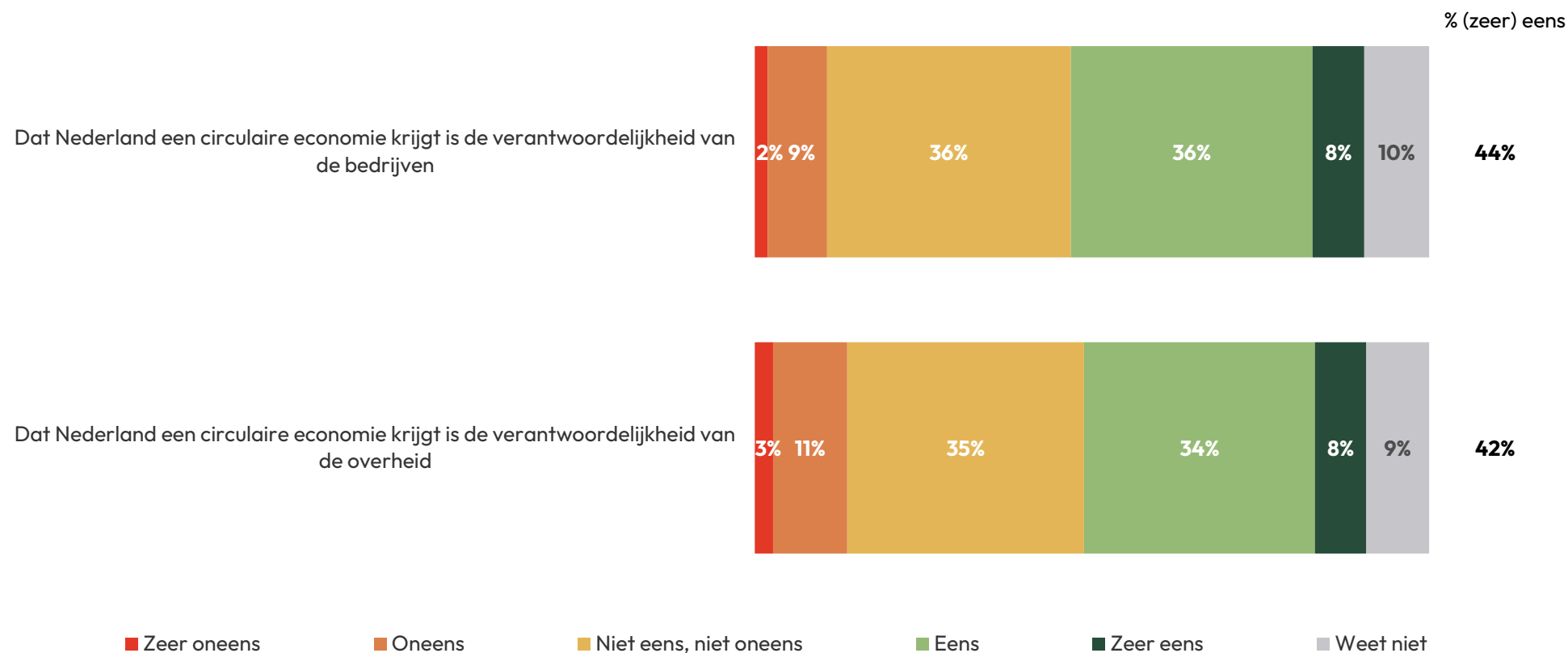
Huidig gedrag | Minstens de helft vindt een circulaire economie belangrijk en doet hun best om hieraan bij te dragen; een derde vindt dat er *niet* genoeg wordt gedaan aan CE in Nederland

In hoeverre ben je het eens of oneens met de volgende stellingen?
(Basis - allen, n=1.052)

Huidig gedrag | Twee op de vijf vinden het krijgen van een circulaire economie in Nederland de verantwoordelijkheid van bedrijven of de overheid

In hoeverre ben je het eens of oneens met de volgende stellingen?
(Basis - allen, n=1.052)

Resultaten | Uitkomsten conjunct

Conclusies

Conjunct | Leeswijzer

In de conjunct kregen respondenten steeds drie verschillende beschrijvende scenario's te zien over hoe een circulaire economie er in Nederland uit kan zien. Zij werden gevraagd een keuze te maken voor het scenario dat hen het meest aansprak, en of ze het gedrag in het gekozen scenario ook daadwerkelijk zouden uitvoeren. Deze vragen werden 8 keer herhaald, met elke keer een andere combinatie van scenario's. De scenario's varieerden in de volgende attributen:

Scenario's:

- Geplande circulariteit
- Bottom-up voorziening
- Circulair modernisme
- Peer-to-peer circulariteit

Productgroep:

- - Textiel
- Elektronica
- Meubels

Gedragingen:

- Tweedehands kopen
- Delen en lenen
- Repareren
- Refurbished kopen
- Minder kopen

De uitkomsten van de conjunct geven we weer in tabellen met de volgende informatie:

- **Share of preference (SOP):** toont per scenario het aandeel Nederlanders dat hier een voorkeur voor heeft, inclusief de bereidheid om het bijbehorende gedrag ook uit te voeren.
- **Totale share of preference:** dit is de *optelsom* van de afzonderlijke shares of preference. Het laat zien welk deel van de Nederlanders een voorkeur heeft voor één van de scenario's én bereid is het bijbehorende gedrag uit te voeren.

Een voorbeeld van hoe een vraag in de conjunct er voor respondenten uitgaat:

Welke situatie spreekt jou het meest aan?

(1 van 8)

Burgers en kleine bedrijven maken, delen en verkopen zelf hun apparaten met hulp van technologie, zoals apps en 3D-printers. Hierdoor kopen we geen nieuwe apparaten in de winkel, repareren we meer en delen we onze apparaten. Digitale platformen waarmee wij als consument onderling kunnen handelen, en dat iedereen minder apparaten koopt, zorgen voor een circulaire economie.	Burgers en kleine bedrijven maken, delen en verkopen zelf hun meubels met hulp van technologie, zoals apps en 3D-printers. Hierdoor kopen we geen nieuwe meubels in de winkel, repareren we meer en delen we onze meubels. Digitale platformen waarmee wij als consument onderling kunnen handelen, en dat iedereen minder meubels koopt, zorgen voor een circulaire economie.	De overheid stelt strenge regels op het maken en kopen van kleding. Bedrijven verdienen meer als ze oude kleding opnieuw gebruiken dan wanneer ze nieuwe kleding maken. Het vernietigen van kleding mag niet meer, en het wordt altijd gerepareerd als het kapot is. Zo zorgen strenge regels van de overheid ervoor dat we snel en efficiënt naar een circulaire economie gaan. Ook is het voor een circulaire economie belangrijk dat we minder nieuwe kleding kopen.
<input type="button" value="Selecteer"/>	<input type="button" value="Selecteer"/>	<input type="button" value="Selecteer"/>
Zou jij in deze situatie dit gedrag zelf uitvoeren?		
<input type="button" value="Ja"/>	<input type="button" value="Nee"/>	

→ Visie + productgroep

→ Gedrag

→ Doorvraag: gedrag uitvoeren

Beschrijving van de scenario's

Conjunct | Conclusie

Circulair modernisme meest aansprekend

Uit de resultaten van de conjunct analyse komt een duidelijk beeld naar voren: van de 4 scenario's voor een circulaire economie, is **circulair modernisme** het vaakst het scenario waar men de voorkeur aan geeft en waarbij men het bijbehorende gedrag zou uitvoeren. Als we dat nog verder specificeren, dan is het meest populaire scenario: *circulair modernisme gefocust op het repareren van elektronica*.

- In alle gesimuleerde scenario's is **circulair modernisme** het vaakst het voorkeursscenario waarbij men een bijbehorende gedrag zou uitvoeren. Op de tweede plek komt **bottom-up voorziening**, al is de voorkeur voor dat scenario al een stuk lager.
- Wanneer productgroep buiten beschouwing wordt gelaten en we kijken naar gedrag en scenario, is de totale share of preference (SOP) het hoogst bij *repareren*: driekwart (76%) van de Nederlanders geeft aan een voorkeur voor één van de scenario's te hebben en over te gaan tot het *repareren* van hun spullen. Ook *refurbished kopen* en *minder kopen* hebben een hoge totale SOP: zeven op de tien (70%) Nederlanders vinden één van de scenario's aansprekend en zou daarbij *minder kopen* of vaker *refurbished kopen*. Daarentegen is de totale SOP van *delen en lenen* het laagst: 36% geeft aan dat geen van de scenario's hen zo aanspreekt dat ze vaker gaan *delen en lenen*.
- Wanneer gedrag buiten beschouwing wordt gelaten en we focussen op de productgroep en scenario, dan is de totale SOP voor *elektronica* het hoogst. In de context van *elektronica* heeft driekwart (73%) van de Nederlanders een voorkeursscenario én zou het bijbehorende gedrag uitvoeren. *Textiel* heeft de laagste totale SOP: 34% geeft aan geen van de scenario's zo aansprekend te vinden

dat ze hun gedrag in de context van *textiel* zouden aanpassen.

Uitsplitsing – er wordt niet genoeg gedaan aan CE in Nederland

Nederlanders die vinden dat er in Nederland niet genoeg gedaan wordt om een circulaire economie te stimuleren, staan over het algemeen meer open voor de scenario's en zouden het gedrag dat erbij hoort willen uitvoeren. Zowel Nederlanders die vinden dat er genoeg wordt gedaan aan circulaire economie als Nederlanders die vinden dat er niet genoeg wordt gedaan, kiezen **circulair modernisme** het vaakst als voorkeursscenario. Wel zien we dat degenen die vinden dat er genoeg wordt gedaan minder vaak de gedragingen uit willen voeren. *Repareren* wordt voor beide groepen gezien als de meest aansprekende gedraging en de productgroep *elektronica* heeft voor allebei de groepen de hoogste totale SOP.

Uitsplitsing – Mentality

Van alle Mentality-milieus zouden *Moderne burgers* en *Impulsieve individualisten* het minst vaak het bijbehorende gedrag uitvoeren, ook al hebben ze wel een voorkeursscenario aangegeven. Aan de andere kant staan de *Postmaterialisten* het meest open voor alle scenario's. Dit past volledig bij het beeld van deze milieus. Over het algemeen zijn de *Moderne burgers* en *Impulsieve individualisten* minder bezig met duurzaamheid, terwijl *Postmaterialisten* hier juist bovengemiddeld vaak wel mee bezig zijn. De overige Mentality-milieus scoren vooral gemiddeld. Voor alle milieus spreekt **circulair modernisme** het meest aan. *Repareren* en *elektronica* hebben ook voor deze groepen de hoogste totale SOP.

Algemene conclusies
Beschrijving van de scenario's

Conjunct | Scenario's

Conjunct | Circulair modernisme is de meest aansprekende vorm voor een circulaire economie

Wanneer er alleen gekeken wordt naar scenario's, blijkt dat de share of preference het hoogst is voor **circulair modernisme**. Bij een keuze tussen de vier scenario's spreekt **circulair modernisme** en de bijbehorende gedragingen het meest aan (31%).

Ook voor Nederlanders die vinden dat er in Nederland **genoeg** gedaan wordt om een circulaire economie te stimuleren en degenen die dit **niet** vinden, is **circulair modernisme** het voorkeurscenario. Nederlanders die vinden dat Nederland **niet genoeg** doet, staan wel meer open voor de scenario's: 83% geeft aan een voorkeurscenario te hebben en het bijbehorende gedrag uit te willen voeren. De groep Nederlanders die vindt dat er **genoeg** wordt gedaan heeft juist een lagere totale SOP (67%).

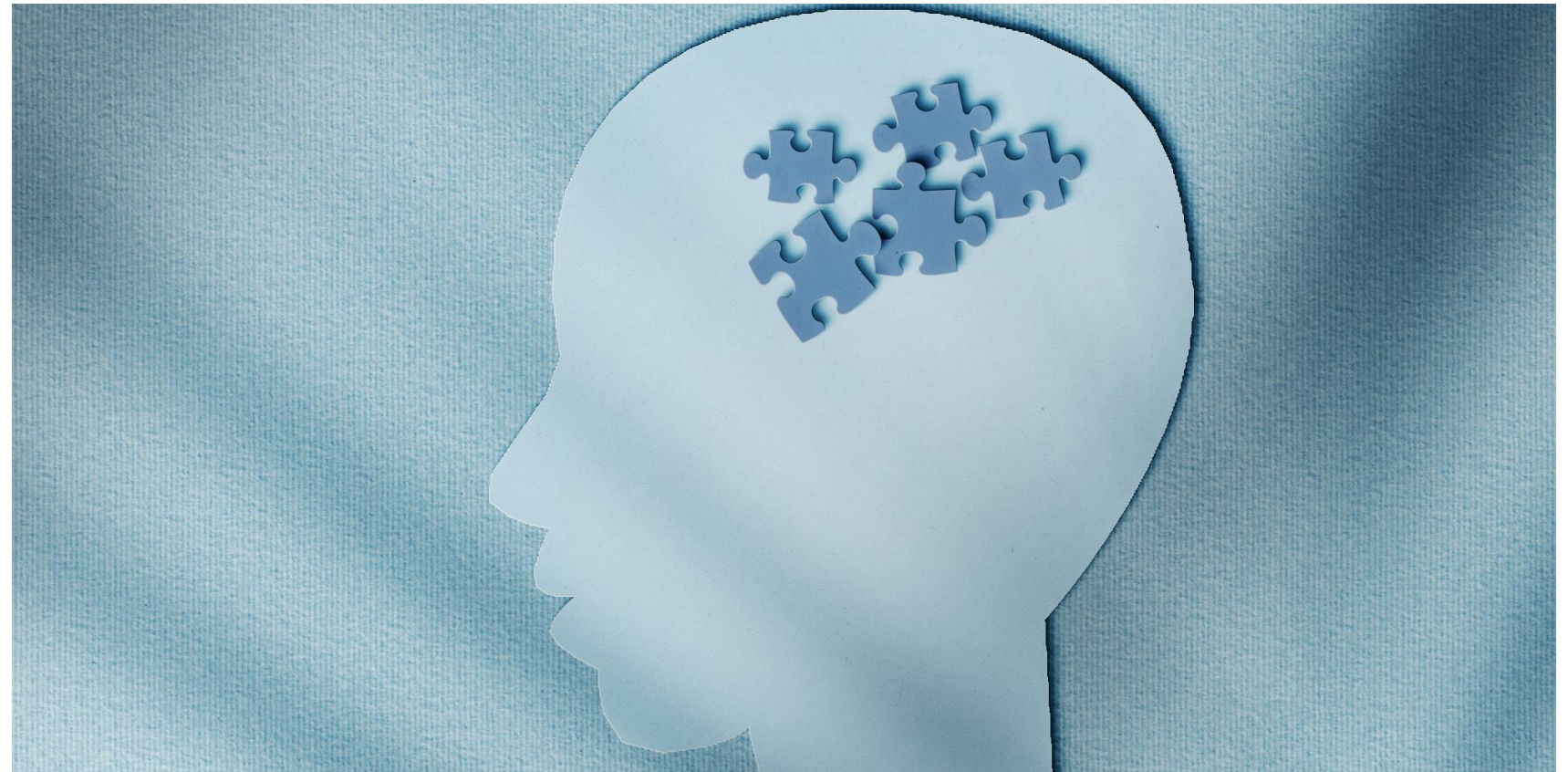
Binnen alle Mentality-milieus blijkt **circulair modernisme** het meest aansprekend. De totale share of preference bij *Postmaterialisten* ligt hoger dan bij andere milieus. Bij de *Moderne burgers* en *Impulsieve individualisten* valt deze juist lager uit. Dit suggereert dat *Postmaterialisten* het meest open staan voor de vier getoetste scenario's en het bijbehorende gedrag zou uitvoeren.

☒	Geplande circulariteit	Bottom-up voorziening	Circulair modernisme	Peer-to-peer circulariteit	Totale SOP	Wil gedrag niet aanpassen
Totaal	12%	17%	31%	11%	70%	30%
NL doet genoeg aan CE	11%	18%	26%	13%	67%	33%
NL doet niet genoeg aan CE	14%	18%	39%	11%	83%	17%

<i>Mentality</i>	Geplande circulariteit	Bottom-up voorziening	Circulair modernisme	Peer-to-peer circulariteit	Totale SOP	Wil gedrag niet aanpassen
Moderne burgerij	9%	13%	25%	9%	56%	44%
Opwaarts mobilen	14%	18%	28%	13%	72%	28%
Postmaterialisten	18%	24%	36%	12%	90%	10%
Nieuwe conservatieven	10%	14%	33%	11%	69%	31%
Traditionele burgerij	11%	14%	34%	8%	67%	33%
Kosmopolieten	13%	16%	36%	11%	76%	24%
Postmoderne hedonisten	10%	21%	30%	13%	74%	26%
Impulsieve individualisten	9%	16%	26%	11%	61%	39%

Beschrijving Mentality-milieus

motivaction
insights and strategy

Conjunct | Gedrag

Conjunct | Repareren is de meest aansprekende gedraging, maar het ligt dicht bij elkaar

Wanneer de productgroep buiten beschouwing wordt gelaten, blijkt **circulair modernisme** voor alle gedragingen het vaakst het voorkeursscenario te zijn waarbij men ook het bijbehorende gedrag zou uitvoeren. **Bottom-up voorziening** staat op de tweede plek.

Repareren heeft de hoogste totale SOP. Men is bij dit gedrag het meest bereid om één van de scenario's aansprekend te vinden en over te gaan tot het **repareren** van hun producten.

Ook **refurbished kopen** en **minder kopen** hebben een hoge totale SOP. Zeven op de tien (70%) Nederlanders vinden één van de scenario's het meest aansprekend en zouden daarbij **minder kopen** of vaker **refurbished kopen**.

Delen en lenen heeft de laagste totale SOP, hoewel nog steeds twee op de drie Nederlanders (68%) één van de scenario's aansprekend vinden en vaker zouden gaan **delen en lenen**.

Gedrag ☒	Geplande circulariteit	Bottom-up voorziening	Circulair modernisme	Peer-to-peer circulariteit	Totale SOP	Wil gedrag niet aanpassen
Tweedehands kopen	11%	17%	29%	11%	68%	32%
Delen en lenen	11%	16%	28%	10%	64%	36%
Repareren	13%	18%	34%	12%	76%	24%
Refurbished kopen	12%	17%	31%	11%	70%	30%
Minder kopen	12%	16%	31%	11%	70%	30%

Conjunct | Verschillen tussen Nederlanders die vinden dat NL genoeg doet aan CE en Nederlanders die dat niet vinden

Nederlanders die vinden dat er **niet genoeg** gedaan wordt in Nederland om een circulaire economie te stimuleren, staan over het algemeen meer open voor de scenario's en zouden de bijbehorende gedragingen uitvoeren.

Voor beide groepen spreekt het gedrag **repareren** het meest aan. Hier is de totale SOP het hoogst.

	 ☒	Geplande circulariteit	Bottom-up voorziening	Circulair modernisme	Peer-to-peer circulariteit	Totale SOP	Wil gedrag niet aanpassen
Tweedehands							
NL doet genoeg aan CE		10%	18%	25%	13%	66%	34%
NL doet niet genoeg aan CE		14%	18%	37%	11%	80%	20%
Delen en lenen							
NL doet genoeg aan CE		10%	16%	23%	11%	61%	39%
NL doet niet genoeg aan CE		14%	17%	36%	11%	77%	23%
Repareren							
NL doet genoeg aan CE		12%	19%	29%	14%	73%	27%
NL doet niet genoeg aan CE		15%	19%	41%	12%	87%	13%
Refurbished kopen							
NL doet genoeg aan CE		11%	18%	26%	13%	67%	33%
NL doet niet genoeg aan CE		14%	18%	39%	11%	83%	17%
Minder kopen							
NL doet genoeg aan CE		11%	17%	26%	12%	67%	33%
NL doet niet genoeg aan CE		14%	18%	39%	11%	83%	17%

Conjunct | Tweedehands kopen

Voor **tweedehands kopen** ligt de grootste voorkeur bij **circulair modernisme**. Voor elk Mentality-milieu wordt **tweedehands kopen** het aantrekkelijkst gevonden in de context van **circulair modernisme**.

De totale SOP om **tweedehands te kopen** in één van de scenario's is voor elk milieu hoger dan het aandeel dat in **geen scenario** het gedrag zou uitvoeren. Hoewel het voor de *Moderne burgers* niet veel scheelt: daar heeft 47% wel een voorkeursscenario aangegeven, maar zou desgevraagd niet **tweedehands kopen**.

Tweedehands kopen

Mentality	Geplande circulariteit	Bottom-up voorziening	Circulair modernisme	Peer-to-peer circulariteit	Totale SOP	Wil gedrag niet aanpassen
Nederlanders	11%	17%	29%	11%	68%	32%
Moderne burgerij	8%	13%	23%	9%	53%	47%
Opwaarts mobilen	13%	18%	27%	13%	71%	29%
Postmaterialisten	18%	24%	35%	12%	89%	11%
Nieuwe conservatieven	10%	15%	31%	11%	64%	36%
Traditionele burgerij	10%	13%	30%	7%	62%	38%
Kosmopolieten	12%	16%	35%	11%	74%	26%
Postmoderne hedonisten	10%	21%	29%	13%	72%	28%
Impulsieve individualisten	9%	16%	25%	11%	61%	39%

Beschrijving Mentality-milieus

Conjunct | Delen en lenen

Ook voor **delen en lenen** blijken de Nederlanders de meeste voorkeur te hebben voor **circulair modernisme**. Voor alle Mentality-milieus heeft dit scenario de hoogste share of preference.

Opvallend is dat het aandeel *Moderne burgers* dat in **geen** van de **scenario's** het gedrag zou uitvoeren, iets groter is dan het aandeel dat in één van de scenario's zou **delen en lenen** (51% vs. 49%). Voor *Impulsieve individualisten* scheelt dit ook niet veel: 45% heeft wel een voorkeursscenario aangegeven, maar zou niet gaan **delen en lenen**.

Delen en lenen

<i>Mentality</i>	Geplande circulariteit	Bottom-up voorziening	Circulair modernisme	Peer-to-peer circulariteit	Totale SOP	Wil gedrag niet aanpassen
Nederlanders	11%	16%	28%	10%	64%	36%
Moderne burgerij	8%	12%	22%	8%	49%	51%
Opwaarts mobielen	13%	17%	26%	12%	67%	33%
Postmaterialisten	18%	23%	34%	12%	86%	14%
Nieuwe conservatieven	9%	13%	30%	10%	62%	38%
Traditionele burgerij	10%	13%	29%	7%	59%	41%
Kosmopolieten	12%	15%	33%	10%	70%	30%
Postmoderne hedonisten	10%	20%	27%	12%	69%	31%
Impulsieve individualisten	8%	14%	22%	10%	55%	45%

Beschrijving Mentality-milieus

Conjunct | Repareren

Voor **repareren** is de share of preference over het algemeen ook het hoogst bij **circulair modernisme**. Alleen voor *Moderne burgers* en *Impulsieve individualisten* is dit niet het geval: daar is de groep die **geen enkel scenario** zo aansprekend vindt dat ze hun gedrag hierop zouden aanpassen, het grootst.

Postmaterialisten vinden het vaakst één van de scenario's aansprekend en gaan over tot het **repareren** van eigen producten. Slechts 6% heeft wel een voorkeursscenario aangegeven, maar zou niet overgaan tot het **repareren** van eigen producten.

Repareren

Mentality	Geplande circulariteit	Bottom-up voorziening	Circulair modernisme	Peer-to-peer circulariteit	Totale SOP	Wil gedrag niet aanpassen
Nederlanders	13%	18%	34%	12%	76%	24%
Moderne burgerij	10%	15%	28%	10%	63%	37%
Opwaarts mobielen	14%	19%	31%	14%	77%	23%
Postmaterialisten	19%	25%	38%	13%	94%	6%
Nieuwe conservatieven	11%	15%	37%	12%	75%	25%
Traditionele burgerij	13%	15%	38%	9%	75%	25%
Kosmopolieten	14%	17%	39%	11%	81%	19%
Postmoderne hedonisten	11%	21%	33%	13%	79%	21%
Impulsieve individualisten	10%	17%	29%	12%	68%	32%

Beschrijving Mentality-milieus

Conjunct | Refurbished kopen

Ook voor **refurbished kopen** is de share of preference over het algemeen het hoogst bij **circulair modernisme**. Bij *Moderne burgers* en *Impulsieve individualisten* is het aandeel dat **geen enkel scenario** aansprekend vindt dat ze hun gedrag hierop zouden aanpassen, het grootst.

Het aandeel *Postmaterialisten* dat wel een voorkeursscenario heeft aangegeven, maar niet het bijbehorende gedrag zou uitvoeren, is laag (10%). Zij vinden over het algemeen vaker één van de scenario's aansprekend en zouden overgaan tot het **kopen** van **refurbished** producten.

Refurbished kopen

Mentality	Geplande circulariteit	Bottom-up voorziening	Circulair modernisme	Peer-to-peer circulariteit	Totale SOP	Wil gedrag niet aanpassen
Nederlanders	12%	17%	31%	11%	70%	30%
Moderne burgerij	9%	13%	25%	9%	55%	45%
Opwaarts mobielen	13%	18%	29%	13%	73%	27%
Postmaterialisten	18%	24%	36%	12%	80%	10%
Nieuwe conservatieven	10%	15%	34%	11%	70%	30%
Traditionele burgerij	11%	14%	34%	8%	67%	33%
Kosmopolieten	13%	16%	36%	11%	75%	25%
Postmoderne hedonisten	10%	21%	30%	13%	74%	26%
Impulsieve individualisten	9%	15%	26%	11%	61%	39%

Beschrijving Mentality-milieus

Conjunct | Minder kopen

Ook voor **minder kopen** ligt voor de meeste Mentality-milieus de grootste voorkeur bij **circulair modernisme**. Maar ook hier is het aandeel dat **geen enkel scenario** zo aansprekend vindt dat ze hun gedrag hierop zouden aanpassen, groter bij *Moderne burgers* en *Impulsieve individualisten*.

Postmaterialisten vinden over het algemeen vaker één van de scenario's aansprekend en zouden het gedrag dat daarbij komt kijken, namelijk het **minder kopen** van nieuwe producten, uitvoeren.

Minder kopen

Mentality	Geplande circulariteit	Bottom-up voorziening	Circulair modernisme	Peer-to-peer circulariteit	Totale SOP	Wil gedrag niet aanpassen
Nederlanders	12%	16%	31%	11%	70%	30%
Moderne burgerij	9%	13%	26%	9%	57%	43%
Opwaarts mobielen	14%	18%	29%	13%	73%	27%
Postmaterialisten	18%	24%	36%	12%	90%	10%
Nieuwe conservatieven	10%	14%	34%	11%	70%	30%
Traditionele burgerij	12%	14%	35%	8%	69%	31%
Kosmopolieten	13%	16%	37%	11%	76%	24%
Postmoderne hedonisten	10%	20%	31%	12%	73%	27%
Impulsieve individualisten	9%	15%	26%	11%	61%	39%

Beschrijving Mentality-milieus

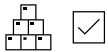

Conjunct | Productgroep

Conjunct | Elektronica is de meest aansprekende productgroep

Wanneer gedrag buiten beschouwing wordt gelaten, blijkt voor alle productgroepen **circulair modernisme** het voorkeursscenario te zijn waarvoor men het bijbehorende gedrag zou uitvoeren.

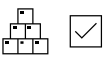
Elektronica heeft de hoogste totale SOP. Wanneer **elektronica** centraal staat, is de groep Nederlanders die een voorkeursscenario heeft én het bijbehorende gedrag zou uitvoeren dus het grootst.

<i>Productgroep</i>		Geplande circulariteit	Bottom-up voorziening	Circulair modernisme	Peer-to-peer circulariteit	Totale SOP	Wil gedrag niet aanpassen
Textiel		11%	16%	28%	10%	66%	34%
Elektronica		12%	17%	32%	11%	73%	27%
Meubels		12%	16%	31%	11%	69%	31%

Conjunct | Verschillen tussen Nederlanders die vinden dat NL genoeg doet aan CE en Nederlanders die dat niet vinden

Ook als gekeken wordt naar productgroep, staan Nederlanders die vinden dat er **niet** genoeg gedaan wordt in Nederland om een circulaire economie te stimuleren over het algemeen meer open voor de scenario's en zouden de bijbehorende gedragingen uitvoeren.

Voor beide groepen spreekt elektronica het meest aan, hier is de totale SOP het hoogst.

		Geplande circulariteit	Bottom-up voorziening	Circulair modernisme	Peer-to-peer circulariteit	Totale SOP	Wil gedrag niet aanpassen
Textiel							
	NL doet genoeg aan CE	10%	17%	24%	12%	64%	36%
	NL doet niet genoeg aan CE	14%	17%	37%	11%	79%	21%
Elektronica							
	NL doet genoeg aan CE	11%	18%	27%	13%	70%	30%
	NL doet niet genoeg aan CE	15%	19%	40%	12%	85%	15%
Meubels							
	NL doet genoeg aan CE	11%	18%	26%	12%	67%	33%
	NL doet niet genoeg aan CE	14%	18%	39%	11%	82%	18%

Conjunct | Textiel

Het voorkeursscenario binnen de productgroep **textiel** is voor elk Mentality-milieu **circulair modernisme**.

In elk milieu is de totale SOP voor de scenario's hoger dan het aandeel dat wel een voorkeursscenario heeft, maar het bijbehorende gedrag niet zouden uitvoeren. Echter, dit verschil is voor de *Moderne burgerij* klein: daar heeft 48% wel een voorkeursscenario aangegeven, maar zou het bijbehorende gedrag niet uitvoeren.

Textiel							
<i>Mentality</i>		Geplande circulariteit	Bottom-up voorziening	Circulair modernisme	Peer-to-peer circulariteit	Totale SOP	Wil gedrag niet aanpassen
Nederlanders		11%	16%	28%	10%	66%	34%
Moderne burgerij		8%	13%	23%	8%	52%	48%
Opwaarts mobielen		13%	17%	27%	13%	70%	30%
Postmaterialisten		18%	23%	34%	12%	87%	13%
Nieuwe conservatieven		10%	14%	31%	11%	66%	34%
Traditionele burgerij		10%	13%	30%	7%	60%	40%
Kosmopolieten		12%	16%	34%	10%	72%	28%
Postmoderne hedonisten		10%	20%	28%	12%	70%	30%
Impulsieve individualisten		9%	15%	24%	10%	57%	43%

Beschrijving Mentality-milieus

Conjunct | Elektronica

Ook voor de productgroep **elektronica** ligt de grootste voorkeur voor elk Mentality-milieu bij **circulair modernisme**.

Het aandeel *Postmaterialisten* dat wel een voorkeursscenario heeft aangegeven, maar niet het bijbehorende gedrag zou uitvoeren, is zeer laag. Als het gaat om **elektronica** zijn zij zijn dus zeer geneigd om een voorkeursscenario te hebben en het bijbehorende gedrag uit te voeren.

Elektronica							
<i>Mentality</i>	☒	Geplande circulariteit	Bottom-up voorziening	Circulair modernisme	Peer-to-peer circulariteit	Totale SOP	Wil gedrag niet aanpassen
Nederlanders		12%	17%	32%	11%	73%	27%
Moderne burgerij		10%	14%	27%	9%	60%	40%
Opwaarts mobielen		14%	18%	30%	13%	75%	25%
Postmaterialisten		19%	24%	37%	12%	63%	7%
Nieuwe conservatieven		11%	15%	35%	12%	72%	28%
Traditionele burgerij		13%	15%	36%	8%	72%	28%
Kosmopolieten		13%	17%	38%	11%	79%	21%
Postmoderne hedonisten		11%	21%	32%	13%	78%	22%
Impulsieve individualisten		10%	16%	27%	12%	65%	35%

Beschrijving Mentality-milieus

Conjunct | Meubels

Ook voor de productgroep **meubels** ligt de grootste voorkeur voor elk Mentality-milieu bij **circulair modernisme**.

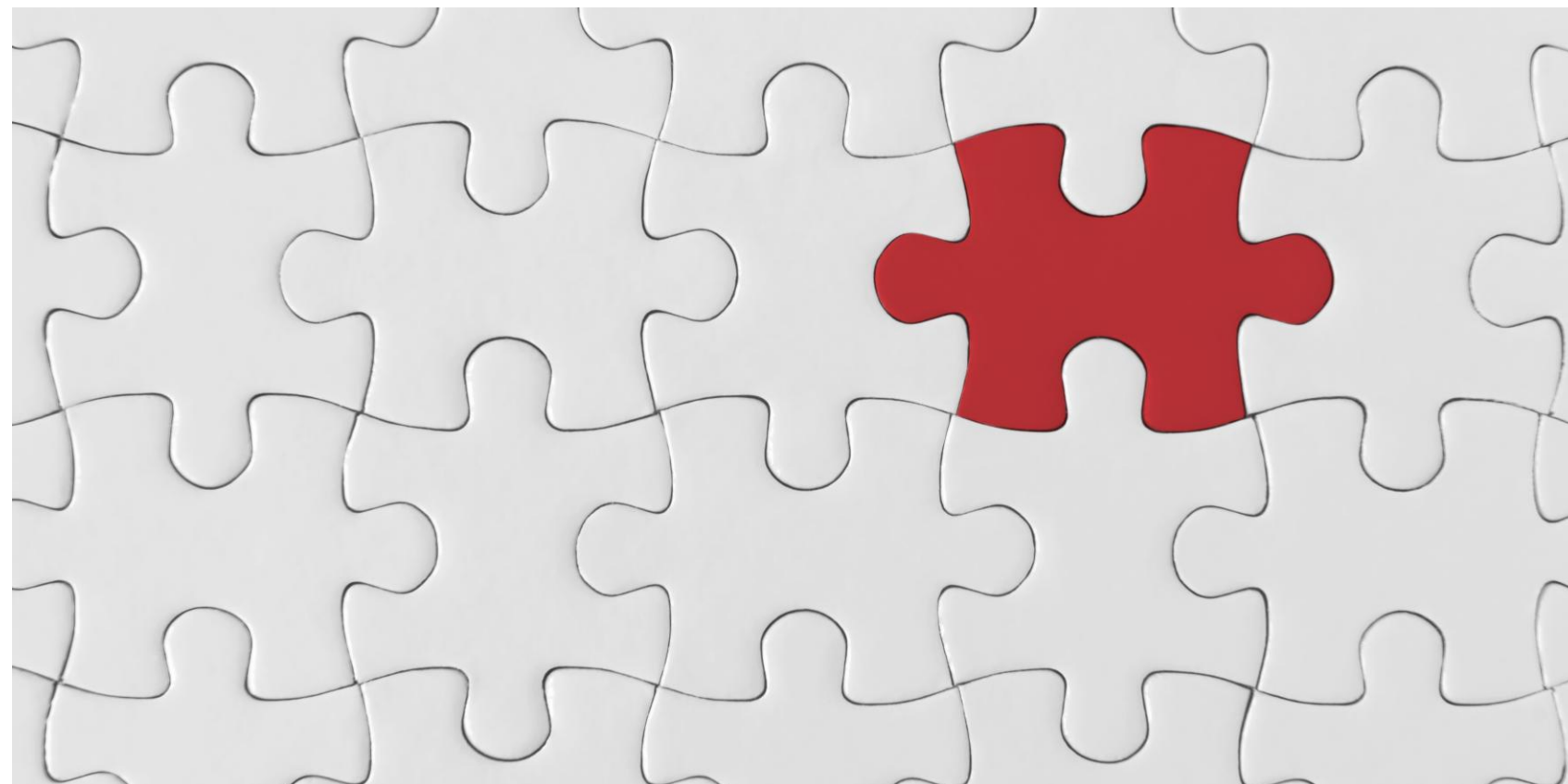
Ook hier is het aandeel *Postmaterialisten* dat wel een voorkeursscenario heeft aangegeven, maar niet het bijbehorende gedrag zou uitvoeren, laag. Voor *Moderne burgers* geldt juist het tegenovergestelde: 45% zou niet het gedrag van hun gekozen voorkeursscenario uitvoeren.

Meubels

Mentality	Geplande circulariteit	Bottom-up voorziening	Circulair modernisme	Peer-to-peer circulariteit	Totale SOP	Wil gedrag niet aanpassen
Nederlanders	12%	16%	31%	11%	69%	31%
Moderne burgerij	9%	13%	25%	9%	55%	45%
Opwaarts mobielen	13%	17%	28%	13%	72%	28%
Postmaterialisten	18%	24%	36%	12%	90%	10%
Nieuwe conservatieven	10%	14%	33%	11%	68%	32%
Traditionele burgerij	11%	14%	34%	8%	67%	33%
Kosmopolieten	13%	16%	36%	11%	75%	25%
Postmoderne hedonisten	10%	20%	30%	13%	74%	26%
Impulsieve individualisten	9%	15%	26%	11%	61%	39%

Beschrijving Mentality-milieus

Conjunct | Scenario x gedrag x productgroep

Conjunct | Het meest populaire scenario: circulair modernisme gefocust op het repareren van elektronica

De totale SOP is voor alle drie de onderzochte productgroepen – **elektronica**, **textiel** en **meubels** – het hoogst bij **repareren**.

De share of preference voor **repareren** is per productgroep in de tabellen hiernaast weergegeven. De overige gedragingen zijn te vinden in de [bijlage](#).

Scenario's over **elektronica** in combinatie met **repareren** hebben de hoogste totale SOP. In het geval van **elektronica** heeft 78% een voorkeursscenario aangegeven en zou overgaan tot het **repareren** van producten.

Hoewel **repareren** ook bij **textiel** en **meubels** bovenaan staat, is de totale SOP bij **elektronica** net aan het hoogst. **Circulair modernisme** is binnen alle productgroepen het voorkeursscenario waarvoor men over zou gaan tot het **repareren** van producten.

Product 	Gedrag 	Geplande circulariteit	Bottom-up voorziening	Circulair modernisme	Peer-to-peer circulariteit	Totale SOP	Wil gedrag niet aanpassen
Elektronica	Repareren	13%	18%	35%	12%	78%	22%

Product	Gedrag	Geplande circulariteit	Bottom-up voorziening	Circulair modernisme	Peer-to-peer circulariteit	Totale SOP	Wil gedrag niet aanpassen
Meubels	Repareren	13%	18%	34%	12%	75%	25%

Product	Gedrag	Geplande circulariteit	Bottom-up voorziening	Circulair modernisme	Peer-to-peer circulariteit	Totale SOP	Wil gedrag niet aanpassen
Textiel	Repareren	12%	17%	32%	11%	73%	27%

[Bijlage tabellen](#)

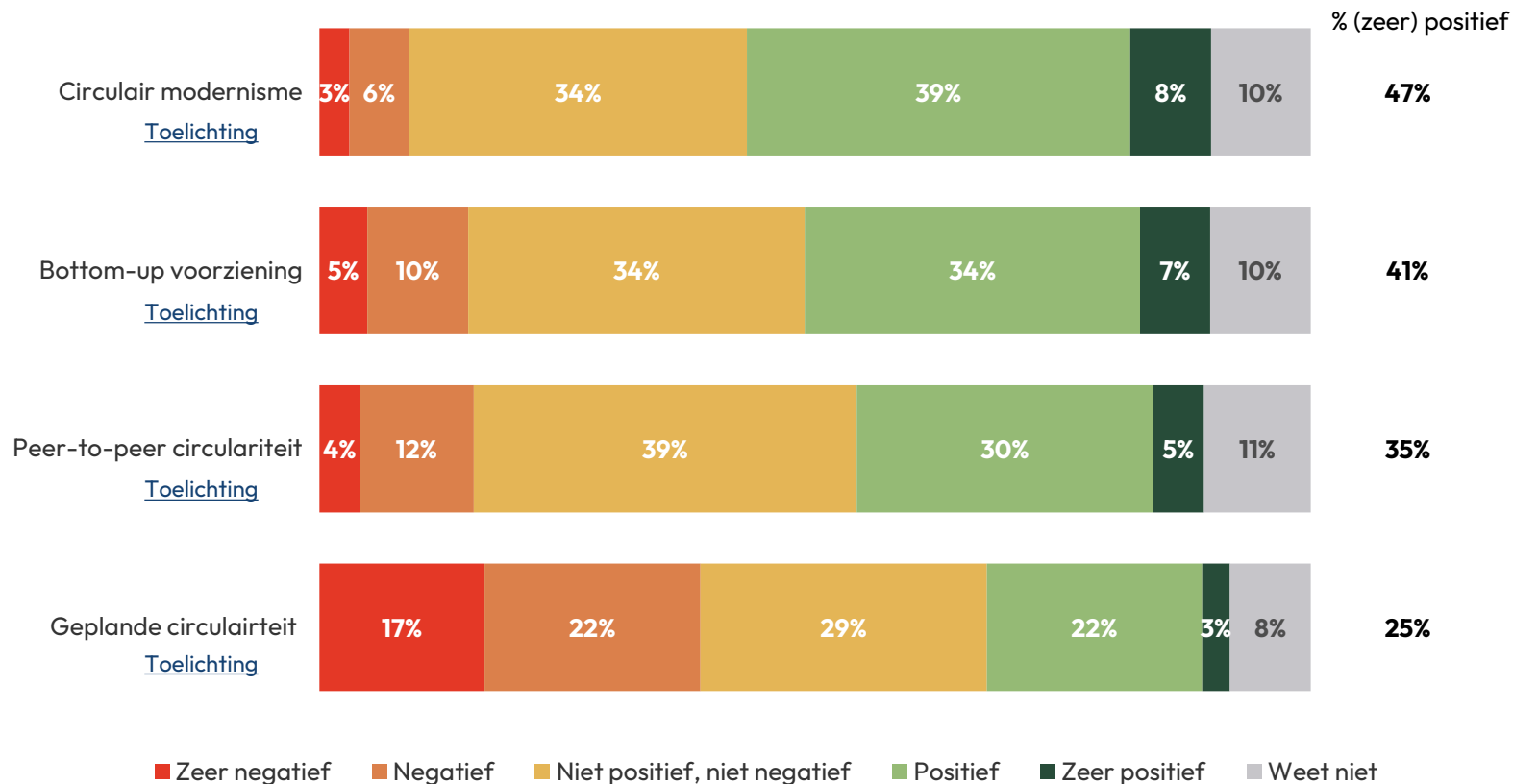

Resultaten | 4 visies voor een circulaire economie - overzicht

Conclusies

Overzicht | Nederlanders zijn het meest positief over circulair modernisme en het meest negatief over geplande circulariteit

In hoeverre ben je positief of negatief over deze situatie?
(Basis - allen, n=1.052)

Nederlanders zijn significant positiever over circulair modernisme dan over peer-to-peer circulariteit en geplande circulariteit. Circulair modernisme wordt **niet** significant positiever beoordeeld dan bottom-up voorziening.

Bottom-up voorziening wordt door Nederlanders positiever beoordeeld dan peer-to-peer circulariteit en geplande circulariteit.

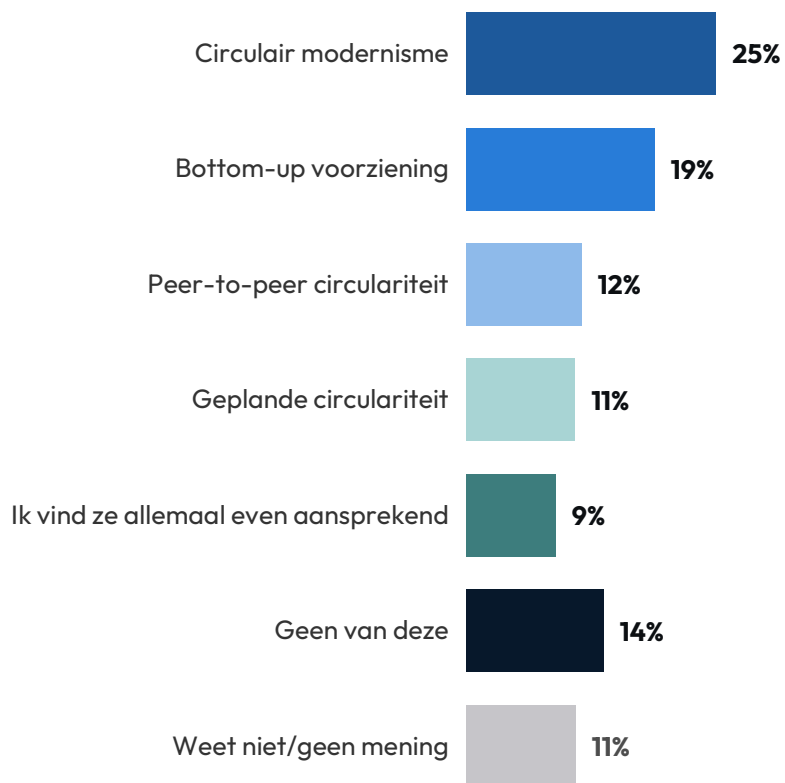
Vergeleken met geplande circulariteit, wordt ook peer-to-peer circulariteit significant positiever beoordeeld.

[Beschrijving van de algemene visies](#)

Overzicht (1/2) | Nederlanders vinden circulair modernisme het meest aansprekend, gevolgd door bottom-up voorziening

Als je er 1 moet kiezen, welk van de situaties spreekt je dan het meest aan?

(Basis - allen, n=1.052)

Circulair modernisme

"Ik vind het een goed idee dat producten van hoge kwaliteit zijn en daardoor lang meegaan. Dan staat echt het gebruik van een apparaat en de functie ervan centraal in tegenstelling tot hype of trendgevoeligheid. (...)"

"Op deze manier wordt er met technologie veel vooruitgang geboekt zonder dat mensen hun gedrag drastisch hoeven te veranderen."

[Meer toelichtingen](#)

Bottom-up voorziening

"Dan bepaalt het volk het zelf en wordt het niet opgelegd door de overheid."

"Vanuit een sociale gemeenschap werken aan een circulaire maatschappij zorgt niet alleen voor meer hergebruik maar ook voor een sociale samenhang en controle."

[Meer toelichtingen](#)

Peer-to-peer circulariteit

"Ik denk dat dit een goede balans is tussen de verantwoordelijkheid van iedereen en dat het ook zal bijdragen aan de maatschappij."

"De meeste individuele vrijheid met nog steeds mogelijk goede resultaten, denk ik."

[Meer toelichtingen](#)

Geplande circulariteit

"We hebben sturing vanuit de overheid nodig, anders gebeurt er niks of veel te traag."

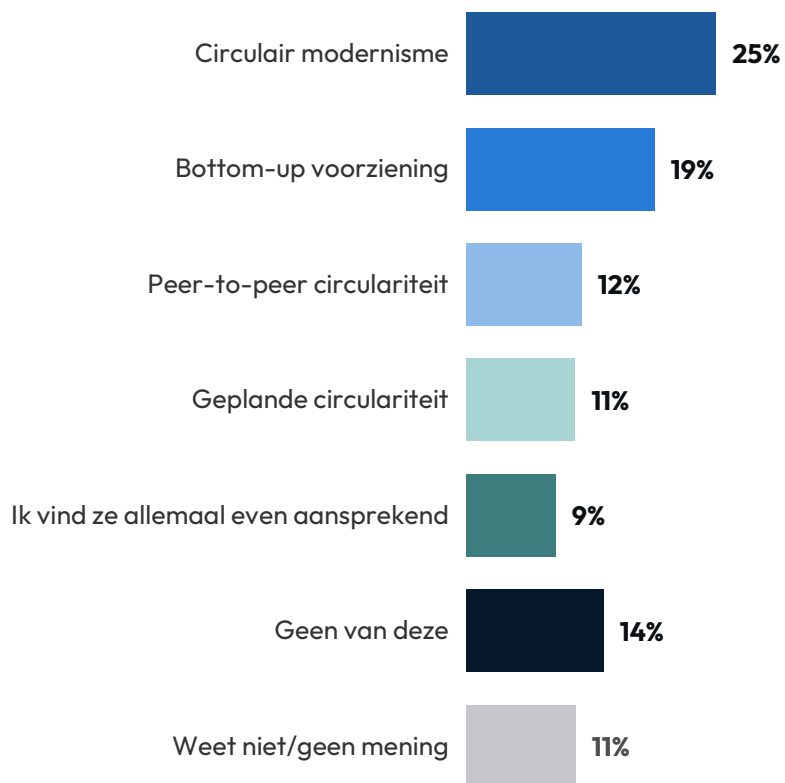
"Ik denk dat deze situatie het meest duidelijk is en het feit dat de regels streng zijn, zorgt ervoor dat mensen meewerken."

[Meer toelichtingen](#)

Overzicht (2/2) | 9% vindt alle visies aansprekend; 14% vindt geen een visie aansprekend

Als je er 1 moet kiezen, welk van de situaties spreekt je dan het meest aan?

(Basis - allen, n=1.052)

Allemaal even aansprekend

“Allen dragen bij aan behoud en reparatie van materialen of producten.”

“Ik geloof niet in 1 oplossing, maar alle oplossingen naast elkaar die hetzelfde doel dienen. (...)”

“We kunnen niet zonder regels van de overheid, zeker bedrijven niet maar burgers moeten ook zeggenschap houden.”

“Omdat elke mogelijkheid kansen biedt en men dan kan kiezen wat voor die situatie het beste werkt.”

“Er kan tot een bepaalde hoogte vrijblijvend aan een circulaire economie worden gewerkt. Er mag echter wel wat dwang achter zitten om fabrikanten te verplichten duurzamere producten te produceren en burgers te verplichten niet alles zomaar af te danken en nieuw te kopen. (...)”

Geen van deze

“Laat mensen zelf bepalen hoelang ze met hun spullen willen doen, wanneer ze het laten maken en waar ze het willen kopen. (...)”

“Ik wil geen 2de hands spullen, maar goed werkende nieuwe dingen. Auto moet bijvoorbeeld gewoon je bezit zijn.”

“Het is wensdenken. Onrealistisch. Hoe beteugel je verdienmodellen wereldwijd? Onmogelijk! (...)”

“Ik koop en verkoop wat en wanneer ik dat wil. Niemand legt mij verplichting en verbod op.”

“(...) Bovendien zullen er veel banen verloren gaan waardoor veel mensen geen of weinig geld hebben om van te kunnen leven.”

Overzicht | Circulair modernisme scoort over het algemeen het best op haalbaarheid, goed voor Nederland en voor mensen persoonlijk en leidt tot de minste weerstand

In hoeverre ben je het eens of oneens met de volgende stellingen?

(Basis – random 1 scenario voorgelegd)

% (zeer) eens

	<u>Circulair modernisme</u> (n=258)	<u>Bottum-up voorziening</u> (n=269)	<u>Peer-to-peer circulariteit</u> (n=255)	<u>Geplande circulariteit</u> (n=270)
Ik denk dat deze situatie goed is voor de Nederlandse samenleving	51%	47%	40%	29%
Ik denk dat deze situatie goed is voor mij persoonlijk	44%	42%	36%	26%
Ik denk dat deze situatie realistisch is	41%	32%	31%	24%
In deze situatie zullen mensen minder nieuwe producten kopen	47%	49%	46%	48%
In deze situatie zal ik minder nieuwe producten kopen	47%	48%	44%	45%
Ik denk dat mensen zich zouden verzetten tegen deze situatie	41%	52%	51%	74%
Hoe ik met spullen omga zou niet veranderen als deze situatie werkelijkheid wordt	42%	44%	44%	44%
Ik denk dat deze situatie leidt tot het gebruik van minder nieuwe materialen en tot minder afval	55%	59%	54%	58%

Groen = significante oververtegenwoordiging

Oranje = significantie ondervertegenwoordiging

Resultaten | Circulair modernisme

Conclusies

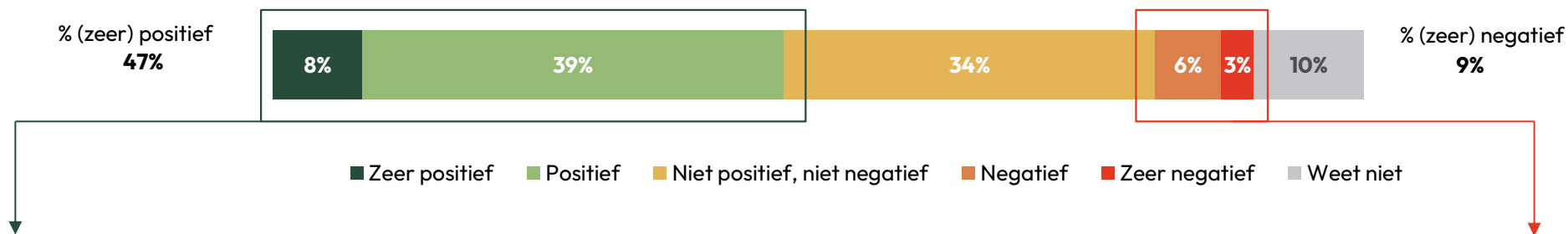
Algemene beschrijving van de visie

Bij **circulair modernisme** investeert de overheid geld in bedrijven zodat zij nieuwe technieken kunnen ontwikkelen. Deze technieken moeten ervoor zorgen dat producten kunnen worden gemaakt met minder materialen, minder snel stuk gaan of volledig gerecycled kunnen worden. Voorbeelden zijn: kunstmatige intelligentie, big data en moderne recyclingtechnieken. Binnen bepaalde voorwaarden mogen bedrijven zelf kiezen welke producten en innovaties zij maken. Het idee is dat we naar een circulaire economie gaan, terwijl we zo weinig mogelijk onze manier van leven en ons gebruik van spullen hoeven te veranderen. Dit scenario gaat ervan uit dat de technologie in de komende jaren nog veel beter wordt dan nu. Daardoor is een circulaire economie mogelijk zonder aanpassingen aan onze leefstijl.

Circulair modernisme richt zich op grote technologische oplossingen om tot een circulaire economie te komen. Dit lukt alleen als de technologische oplossingen daadwerkelijk kunnen worden ontwikkeld.

Bijna de helft is positief over circulair modernisme, vooral vanwege verminderde verspilling, snelle technologische ontwikkelingen en weinig gevraagde gedragsverandering

In hoeverre ben je positief of negatief over deze situatie? *Circulair modernisme*
(Basis - allen, n=1.052)

Minder afval, verspilling en verbruik

“Geen grondstoffen uitputting, maar toch de mogelijkheid om met gerecycled materiaal nieuwe spullen te maken.”

“Er word nu veel te veel weg gegooid.”

Technologische innovatie gaat snel

“Het is inventief, innovatief en hoopvol.”

“Technologie ontwikkelt zich rap. Dit voelt dus als een logische route.”

Behoud van huidige levensstijl

“We hoeven onze leefstijl niet te veranderen. Verder helpt de overheid de bedrijven. Dit is passend.”

“Het vergt weinig inspanning van de consument, dus zal vanuit het volk weinig weerstand ondervinden.”

Afkeer van overheidsbemoediging

“Laat de overheid erbuiten en laat de mensen zelf uitmaken. (...)”

“Vind er te veel betutteling in.”

Twijfel over effectiviteit

“Ik vrees dat je het doel van 2050 hier niet mee gaat halen en dat er nog steeds overconsumptie blijft bestaan vanuit de samenleving.”

Te veel nadruk op technologie

“Je haalt vakmannen uit hun functie door alles via de technologie in te zetten. Hoeveel werkloosheid komt er dan bij kijken. (...)”

“De oplossing wordt erg in de techniek gelegd en niet ècht een verandering van levenshouding.”

Vergelijkende grafiek

Circulair modernisme spreekt aan door de haalbaarheid, het behoud van vrijheid, beperkte gedragsverandering en ondersteunend overheidsbeleid

Als je er 1 moet kiezen, welk van de situaties spreekt je dan het meest aan?

(Basis - allen, n=1.052)

Circulair modernisme

25%

Meest haalbaar, minste verandering

“De overgang naar circulair modernisme is het minst ingrijpend voor de bevolking.”

“Deze methode is het minst radicaal, het meest realistisch én de snelste manier. Denk ook dat je de meeste mensen meekrijgt hiermee.”

“Meest realistische/haalbare variant denk ik, bij de andere varianten moet iedereen actief meewerken en dat gaat lang niet iedereen doen omdat de samenleving momenteel heel individualistisch is.”

Technologische vooruitgang

“Op deze manier wordt er met behulp van technologie veel vooruitgang geboekt zonder dat mensen hun gedrag drastisch hoeven te veranderen.”

“Nieuwe technologie is de toekomst en ik denk is ook de meest gewenste situatie voor zowel bedrijven/overheid als individu.”

“Het blijft innoveren stimuleren en dus mensen uitdagen om te verbeteren. Er blijft dus wat ruimte voor zelf beslissen.”

Rol van overheid en bedrijven

“Vooral de steun vanuit de overheid is belangrijk, dan gaat de consument wel meebewegen. Uiteindelijk start het vanuit de overheid en grote bedrijven.”

“Een bedrijf stimuleren om bij te dragen aan circulariteit (met het ontwikkelen van nieuwe oplossingen) is eenvoudiger dan het aanzwengelen van een hele gemeenschap circulair te worden.”

“Er moet sturing van “bovenaf” zijn, de geschiedenis leert dat het anders niet werkt, teveel tegenstrijdige belangen.”

Behoud van vrijheid en beperkte dwang

“Niemand hoeft zijn levensstijl en standaard aan te passen om toch samen een duurzamere wereld te creëren.”

“Het wordt niet opgedrongen en rustig ingevoerd. Er zal weinig weerstand zijn.”

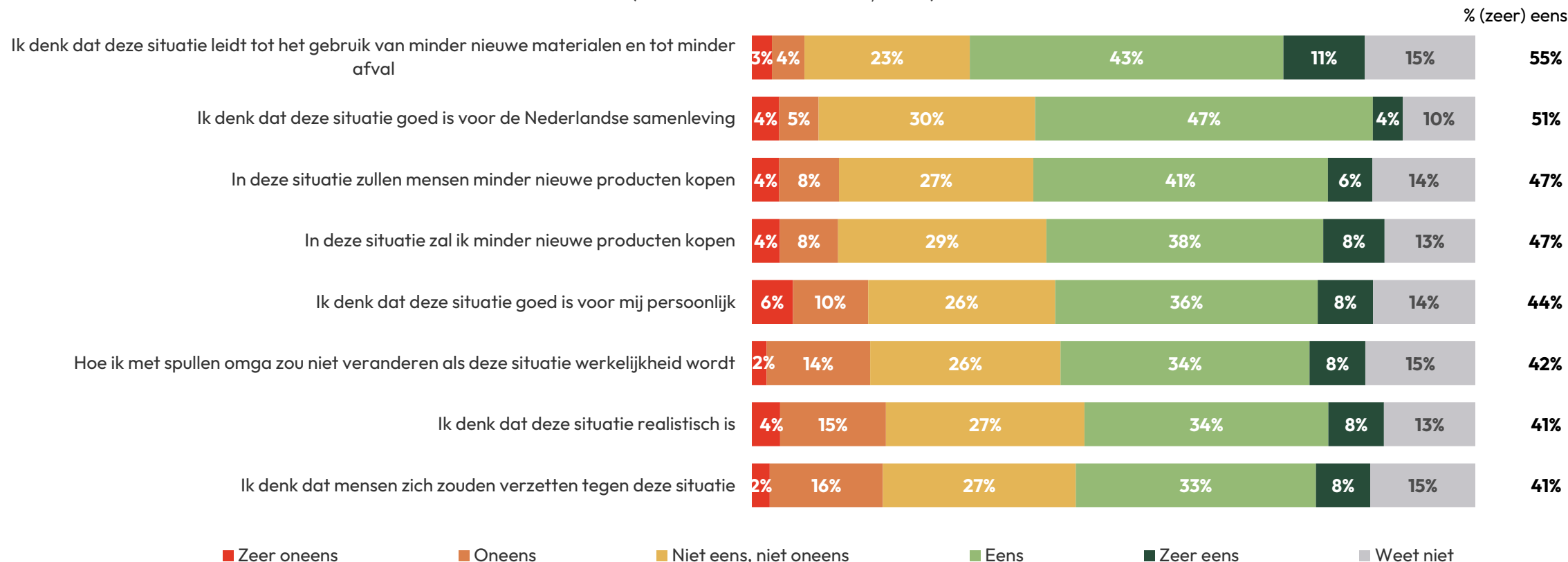
“Er wordt niet getornd aan de vrijheid van mensen om zelf hun leven te bepalen. Elke beperking van de vrijheid is een negatieve ontwikkeling.”

[Vergelijkende grafiek](#)

Over het algemeen is men positief over de haalbaarheid en effectiviteit, al verwachten twee op de vijf wel wat weerstand

In hoeverre ben je het eens of oneens met de volgende stellingen?

(Basis - Circulair modernisme, n=258)

Vergelijkende tabel

Resultaten | Bottom-up voorziening

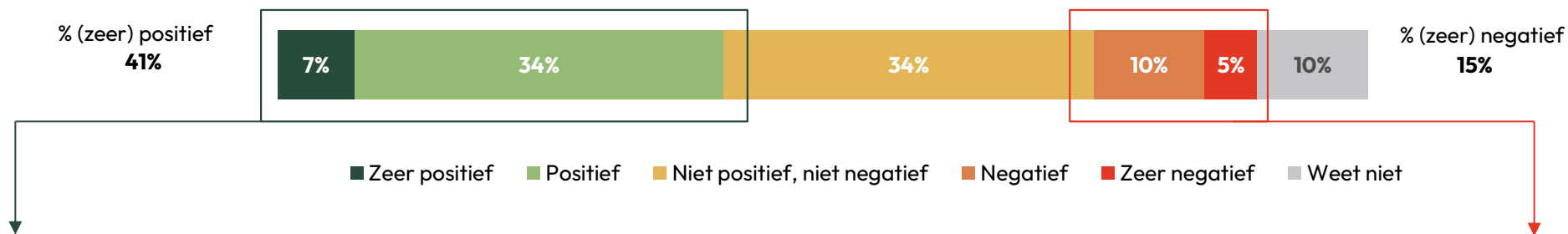
Algemene beschrijving van de visie

Bij **bottom-up voorziening** ontstaat de circulaire economie vanuit de maatschappij zelf. Dus niet omdat de overheid het oplegt, maar omdat mensen het zélf willen en organiseren. Lokale gemeenschappen (een buurt, wijk, stad of dorp) worden veel hechter en volledig zelfvoorzienend. Dit betekent dat mensen zoveel mogelijk zelf spullen maken en repareren, passend bij wat hun gemeenschap nodig heeft. Er is geen massaproductie meer en veel grote bedrijven die spullen verkopen verdwijnen. Handel gebeurt vaak direct tussen mensen. Een circulaire economie ontstaat hier dus doordat lokale gemeenschappen het zelf organiseren.

Bottom-up voorziening gaat uit van sterke samenwerking in lokale gemeenschappen om tot een circulaire economie te komen. Dit lukt alleen als mensen meer tijd gaan investeren in hun lokale gemeenschap.

Men is positief over verbinding en zelfbeschikking, maar sommigen hebben lage verwachtingen van samenwerking

In hoeverre ben je positief of negatief over deze situatie? *Bottom-up voorziening*
(Basis - allen, n=1.052)

Verbondenheid en gemeenschap

“Terug naar contact met elkaar en behulpzaam zijn.”

“Wordt een hechte gemeenschap, lost problemen samen op.”

Positieve milieueffecten

“Iedereen is verantwoordelijk voor duurzaamheid en minder afval. Dus begin bij jezelf.”

“Iedereen doet dan mee en denkt na over hergebruik.”

Eigen initiatief en zelfbeschikking

“Mensen zijn meer betrokken, geen dwang van overheid.”

“Doordat mensen het zelf willen en niet opgelegd krijgen is er meer kans van slagen.”

Weinig vertrouwen in samenwerking

“Ik heb te weinig vertrouwen in mensen dat dit ook daadwerkelijk goed zal gaan.”

Ik denk dat dit zal leiden tot een hoop strijd tussen velen.”

“Mensen worden steeds individualistischer, dus dit is echt luchtfietserij. Leuke theorie maar praktisch onuitvoerbaar.”

“We leven niet meer in een wereld dat we de buurt kennen. En daardoor zijn we niet meer gewend om op zulke manieren samen te werken.”

Afname van welvaart en toegang van producten

“De mate waarin je aan producten kunt komen hangt dan af van de buurt waar je woont. (...)”

“Da's een beetje terug naar de middeleeuwen. Deze wereld is groter.”

[Vergelijkende grafiek](#)

Bottom-up voorziening spreekt aan door het behoud van eigen initiatief en verantwoordelijkheid, geen dwang of bemoeienis van de overheid en gemeenschapszin

Als je er 1 moet kiezen, welk van de situaties spreekt je dan het meest aan?

(Basis - allen, n=1.052)

Bottom-up voorziening

19%

Eigen initiatief en verantwoordelijkheid

“Denk de meeste intrinsieke motivatie.”

“Als dit soort zaken vanuit de mensen zelf komen heeft het meer kans van slagen dan dat het wordt opgelegd door de overheid.”

“Omdat de mensen het dan zelf kunnen regelen.”

“Eigen keus en meer realistisch.”

Geen dwang of overheidsbemoeienis

“Fijner met mensen onderling dan weer controle van boven af.”

“Er wordt minder opgelegd. Vrije wil en keuze is een voorwaarde.”

“Bevordert omgang met elkaar en laat bedrijven en regering niet toe. Zelf oplossen.”

“Het wordt niet afgedwongen.”

Gemeenschapszin en sociale binding

“Mensen gaan elkaar meer accepteren en er komt hierdoor ook meer gemeenschapszin.”

“De gemeenschap wordt hechter met de juiste ideeën.”

“Vanuit een sociale gemeenschap werken aan een circulaire maatschappij, zorgt niet alleen voor meer hergebruik maar ook voor een sociale samenhang en controle.”

Kleinschalig

“Lokaal heeft meer invloed op de mensen.”

“Samen vanuit de gemeenschap is altijd het beste.”

“Meer draagkracht omdat hij uit de community zelf komt.”

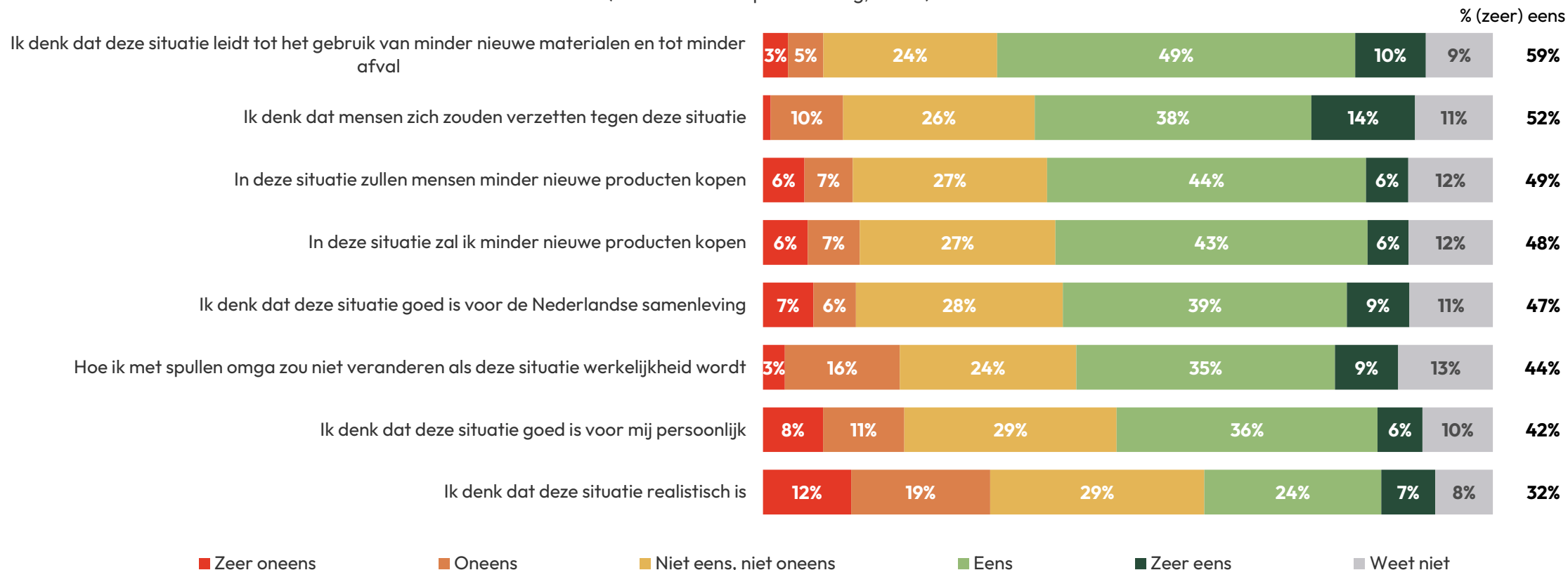
“Alles klein, dichtbij en zonder verspilling (van materiaal, vervoer etc.). Korte lijnen i.v.m. reparatie, garantie etc.”

[Vergelijkende grafiek](#)

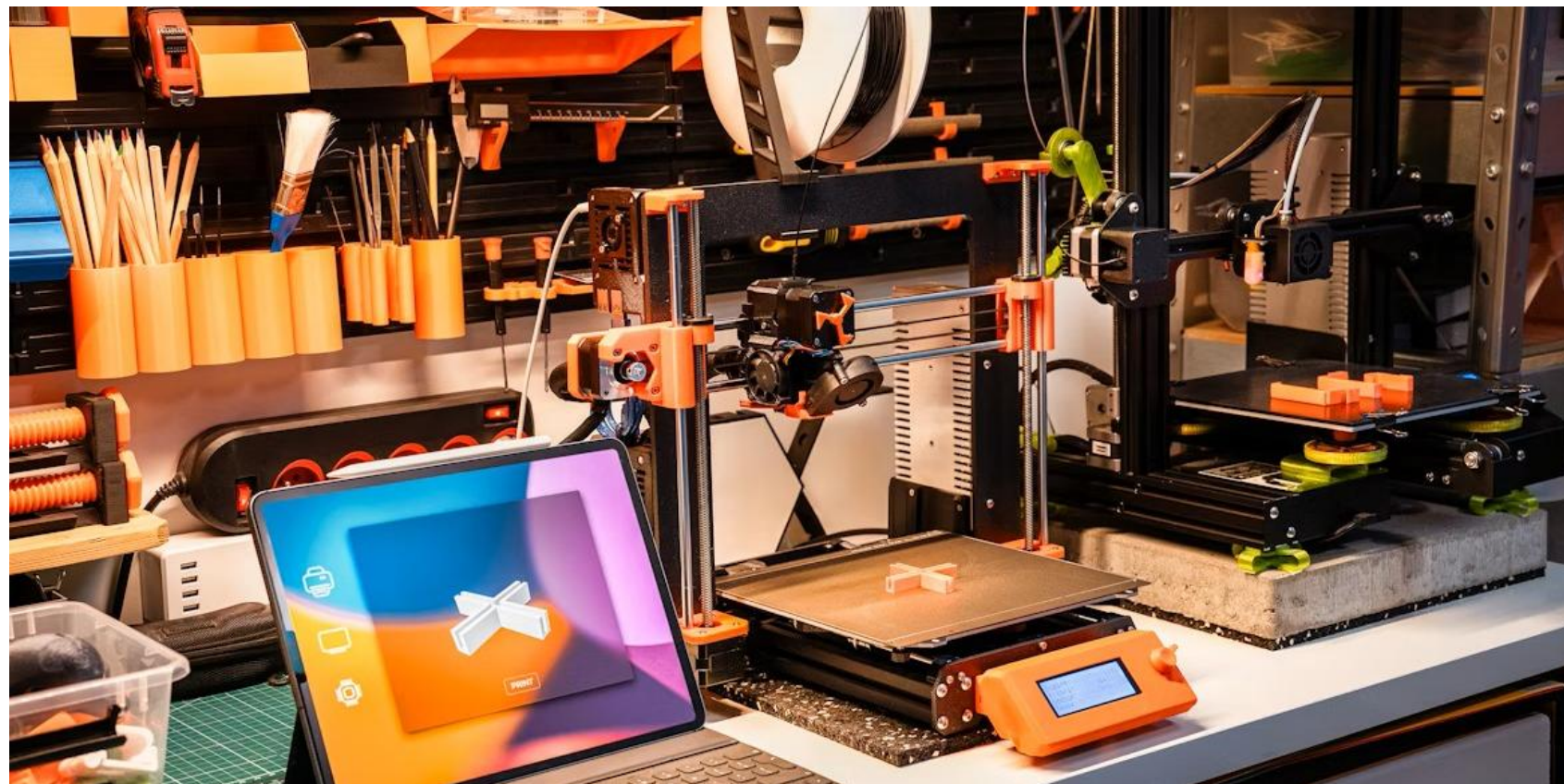
Men heeft overwegend vertrouwen in de effectiviteit van bottom-up voorziening, maar een meerderheid verwacht weerstand hiertegen

In hoeverre ben je het eens of oneens met de volgende stellingen?

(Basis - Bottom-up voorziening, n=269)

[Vergelijkende tabel](#)

Resultaten | Peer-to-peer circulariteit

Conclusies

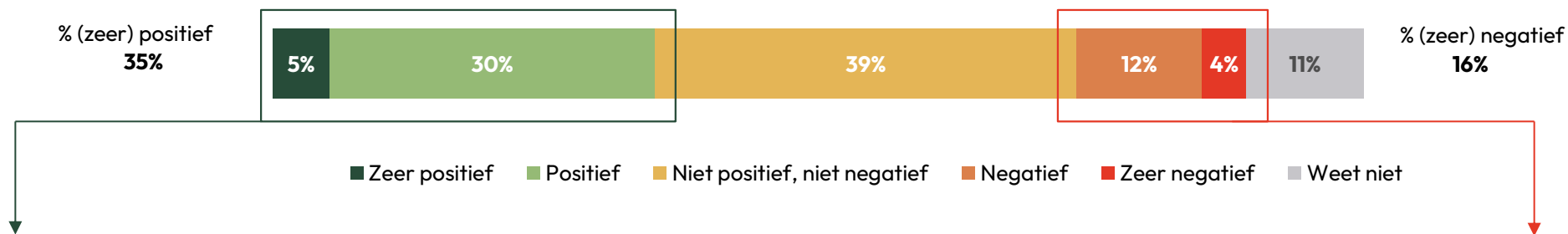
Algemene beschrijving van de visie

Bij **peer-to-peer circulariteit** komt de verandering naar een circulaire economie vanuit de maatschappij zelf, met behulp van technologie en digitale platformen. We gebruiken technologie (zoals apps en 3D-printers) om spullen te delen, onderling te verkopen en zelf te maken. Omdat mensen hun eigen spullen kunnen maken hebben zij zelf veel invloed. Er is geen massaproductie meer. In dit scenario kopen we minder nieuwe spullen in winkels en delen we meer met elkaar. Zo bezit iedereen minder spullen en zijn er in totaal ook minder nodig. De manier waarop we met onze spullen omgaan, verandert hierdoor sterk.

Bij **peer-to-peer circulariteit** gebruiken we technologieën als platformen om zelf producten te delen, door te verkopen of te maken, waardoor we betrokken en invloedrijke medeproducenten worden. Dit lukt alleen als mensen deze platformen en technologieën daadwerkelijk gaan gebruiken.

Men is positief over minder verspilling, minder massaproductie en meer autonomie, maar er zijn zorgen over praktische haalbaarheid en eigen vaardigheden

In hoeverre ben je positief of negatief over deze situatie? Peer-to-peer circulariteit
(Basis - allen, n=1.052)

Minder verspilling

“Zo kan men verspilling tegen gaan en is er minder afval.”

“Dan hoeft er in theorie minder geproduceerd en minder weggegooid te worden.”

Autonomie en vanuit de maatschappij

“Zelf dingen kunnen (laten) repareren en dingen regelen werkt prettiger dan dat er dwang achter zit.”

“Het heeft het meeste zin als mensen het zelf willen en het niet opgelegd wordt. (...)”

Weg met massaproductie

“Geen massaproductie en zelf producten maken is toch helemaal top.”

“We leven te veel in een weggooi maatschappij (...) We moeten terug naar meer zelf repareren en duurzaam produceren. (...)”

Onpraktisch en teveel gedoe

“Dit wordt veel te duur omdat iedereen hoge prijzen kan vragen omdat het aanbod beperkt is.”

“Onpraktisch, realistisch minder kost efficiënt, leid tot meer producten.”

Afkeer van delen en sociale zorgen

“Is teveel op basis van vrijwilligheid.”

“Anderen niet zuinig genoeg, capabel en schoon genoeg met spullen.”

Gebrek aan vaardigheden

“Ik denk niet dat mensen buiten hun gewone werk en gezinsleven ook nog reparateur en producent van allerlei goederen kunnen zijn.”

“Mensen kunnen meestal niet zelf spullen maken of repareren.”

[Vergelijkende grafiek](#)

Peer-to-peer circulariteit spreekt aan door zelfredzaamheid, saamhorigheid en beperkte overheidsdwang en wordt als de meest haalbare visie gezien

Als je er 1 moet kiezen, welk van de situaties spreekt je dan het meest aan?

(Basis - allen, n=1.052)

Peer-to-peer circulariteit 12%

Zelfredzaamheid en eigen verantwoordelijkheid

“Als mensen zelf hieraan gaan werken is dat motiverend en beter vol te houden dan dat het vanuit de overheid wordt opgelegd.”

“Ik denk dat dit een goede balans is tussen de verantwoordelijkheid van iedereen en dat het ook zal bijdragen aan de maatschappij.”

“Omdat de mensen/gemeenschap ook écht zelf kan bijdragen en verantwoordelijk neemt.”

Realistisch en haalbaar

“Meest haalbaar en democratisch.”

“Ik denk dat deze het beste op onze huidige maatschappij aansluit. Er wordt onderling al veel georganiseerd om bijvoorbeeld tweedehands kleding te kunnen kopen.”

“Er zijn al werkende voorbeelden die je kunt uitbreiden. (...)”

“Het is denk ik toch beter en flexibeler als het als het ware op 'natuurlijke' wijze ontstaat en verder groeit.”

Weinig overheidsdwang en verbondenheid

“(...) Geen massaproductie maar verbondenheid in samenleving. Zonder teveel opgelegde regels vanuit overheid.”

“Ik denk dat dit concept het beste werkt, dus zonder actieve druk door de overheid.”

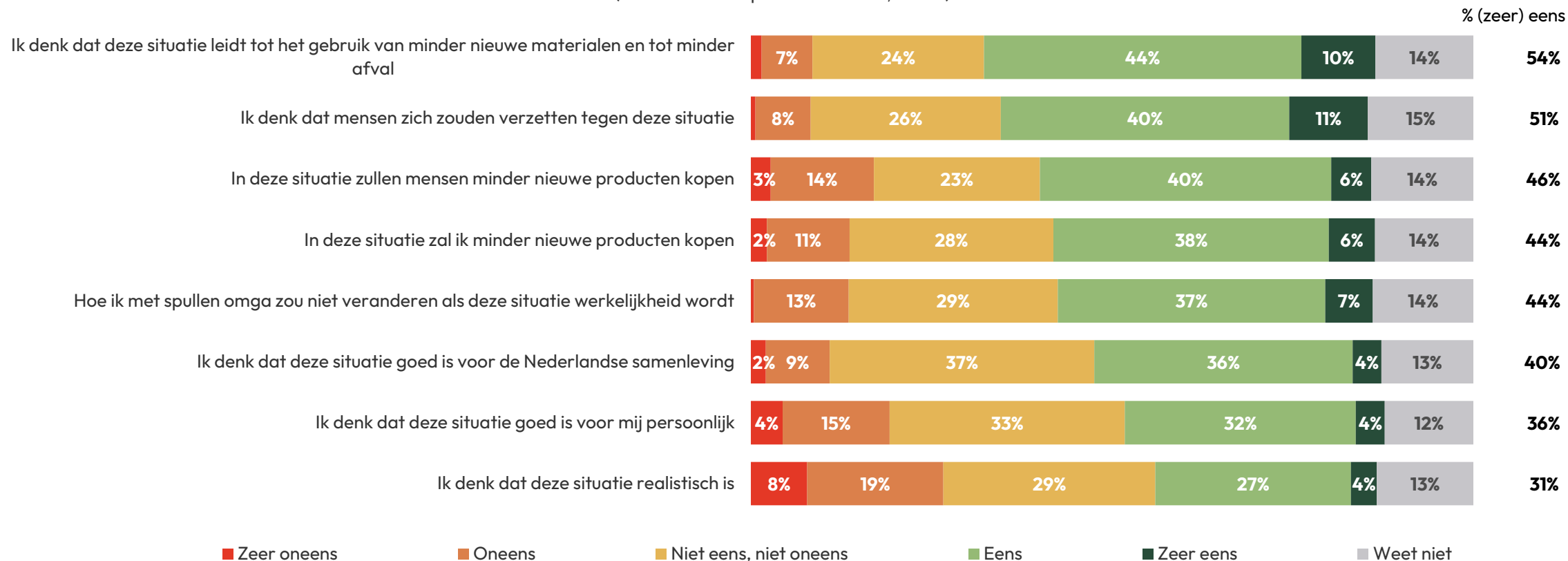
“Zorgt het meest voor saamhorigheid en een gebalanceerde samenleving.”

[Vergelijkende grafiek](#)

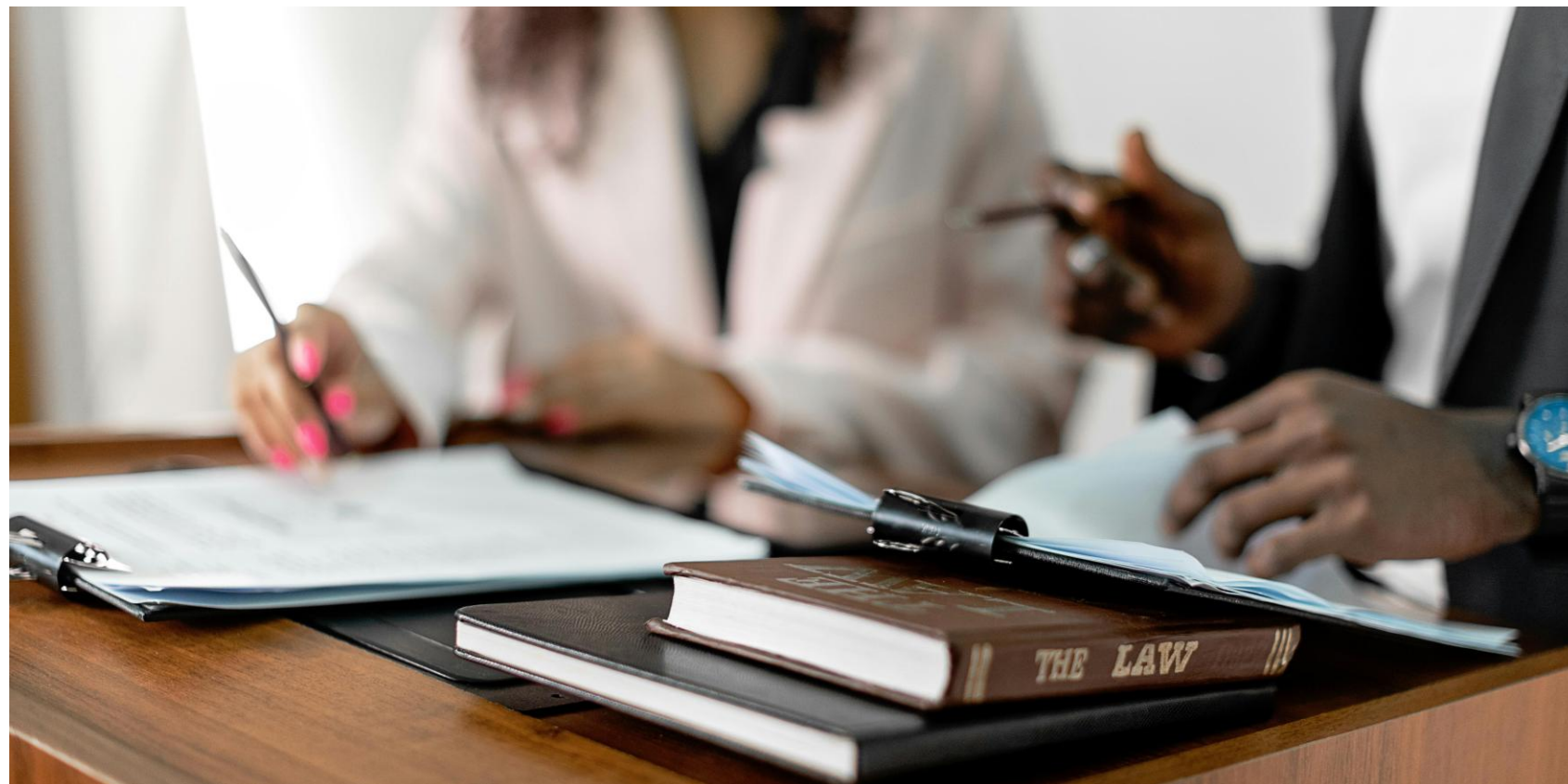
De helft verwacht minder aankopen, maar ook dat mensen zich zullen verzetten; ca. een vijfde vindt de visie persoonlijk ongunstig en onrealistisch

In hoeverre ben je het eens of oneens met de volgende stellingen?

(Basis - Peer-to-peer circulariteit, n=255)

Vergelijkende tabel

Resultaten | Geplande circulariteit

Conclusies

Algemene beschrijving van de visie

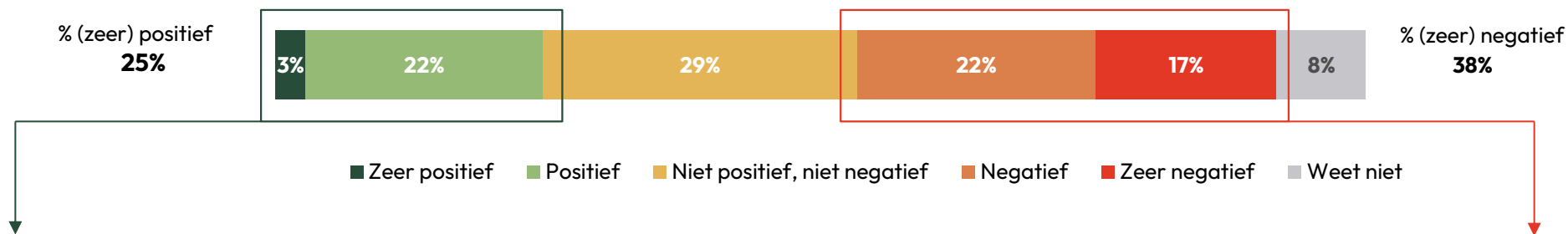
Bij **geplande circulariteit** voert de overheid strenge regels in om tot een circulaire economie te komen met de technologieën die er op dit moment zijn. Dit beleid wordt snel ingevoerd met weinig inspraak van burgers en bedrijven. Er komt beleid om minder nieuwe materialen en spullen te maken en kopen. Bedrijven moeten hun verdienmodel aanpassen aan de nieuwe regels en sommige bedrijven zullen verdwijnen. Voorbeelden van de nieuwe regels zijn:

- Alle spullen worden gemaakt van hergebruikte onderdelen of gerecyclede materialen.
- Er komt een verbod op het maken van fast fashion.
- Je mag een auto alleen maar delen en niet meer zelf bezitten.

Geplande circulariteit zorgt er met strenge regels voor dat we snel en efficiënt naar een circulaire economie gaan. Dit lukt alleen als bedrijven en burgers de nieuwe regels opvolgen.

Men is positief over de overheid als sturende kracht en duurzaamheid, maar er zijn ook zorgen over persoonlijke keuzevrijheid en overheidsbemoeienis

In hoeverre ben je positief of negatief over deze situatie? *Geplande circulariteit*
(Basis - allen, n=1.052)

Overheid en regels als sturende kracht

"Zelfde regels gelden voor iedereen, en overheid zorgt voor regulatie dus stukje zekerheid en veiligheid."

"Als er regels over komen, is het makkelijker om snel om te schakelen."

Urgentie en noodzaak om snel in te grijpen

"We zijn al te laat met het invoeren van nieuwe regels. Daarom is dit nu gewenst. Snel invoeren en voorkomen van lange inspraakrondes."

"Er moet iets gedaan worden en onder druk lukt dit beter."

Positieve milieueffecten

"Voorkomt overconsumptie en bevordert bewustzijn in koopgedrag."

Het feit dat verspilling een groot aspect is van onze samenleving en dit sterk verminder moet worden."

Verlies van autonomie

"Grote mate van dwang en verdwijnen van eigen keuzevrijheid."

"Wil zelf beslissen wat ik wel en niet koop."

Afkeer van overheidsbemoeienis en regelzucht

"Teveel bemoeienis van de overheid."

"Totalitair en ondemocratisch."

"Word een beetje ziek van al die regels, eisen en verplichtingen. (...)"

Hechten aan persoonlijk bezit

"Ik heb vrijwel dagelijks mijn auto nodig."

"Ik moet er niet aan denken dat ik een auto alleen maar mag delen. Ben daar sterk afhankelijk van i.v.m. rolstoel."

[Vergelijkende grafiek](#)

Geplande circulariteit spreekt aan door de noodzaak tot snelle verandering en effectief overheidsingrijpen, met gelijke en eerlijke regels voor iedereen

Als je er 1 moet kiezen, welk van de situaties spreekt je dan het meest aan?

(Basis - allen, n=1.052)

Geplande circulariteit 11%

Noodzaak van overheidsingrijpen

“Uit zichzelf gaat dit nooit lopen, dus dan maar opgelegd.”

“Als de overheid geen regels stelt kiezen veel bedrijven voor de winst i.p.v. verandering. Dit dwingt bedrijven om zich aan te passen.”

“Ik denk dat als het vanuit de maatschappij moet komen er niets zal veranderen.”

“Ik denk dat je het niet redt met alleen burgerparticipatie. (...)”

Gelijk en eerlijk speelveld

“Makkelijker als er duidelijke regels over komen, anders blijft het een kleine groep die zich aanpast en de rest profiteert ervan.”

“Ik denk dat het de meeste kans van slagen heeft als de regels en kaders voor iedereen hetzelfde en duidelijk zijn.”

“Lijkt mij het makkelijkst voor wetten, regelgeving en controleerbaarheid.”

Snelheid van verandering

“We moeten snel dingen veranderen. Daarom is dit mijn keuze.”

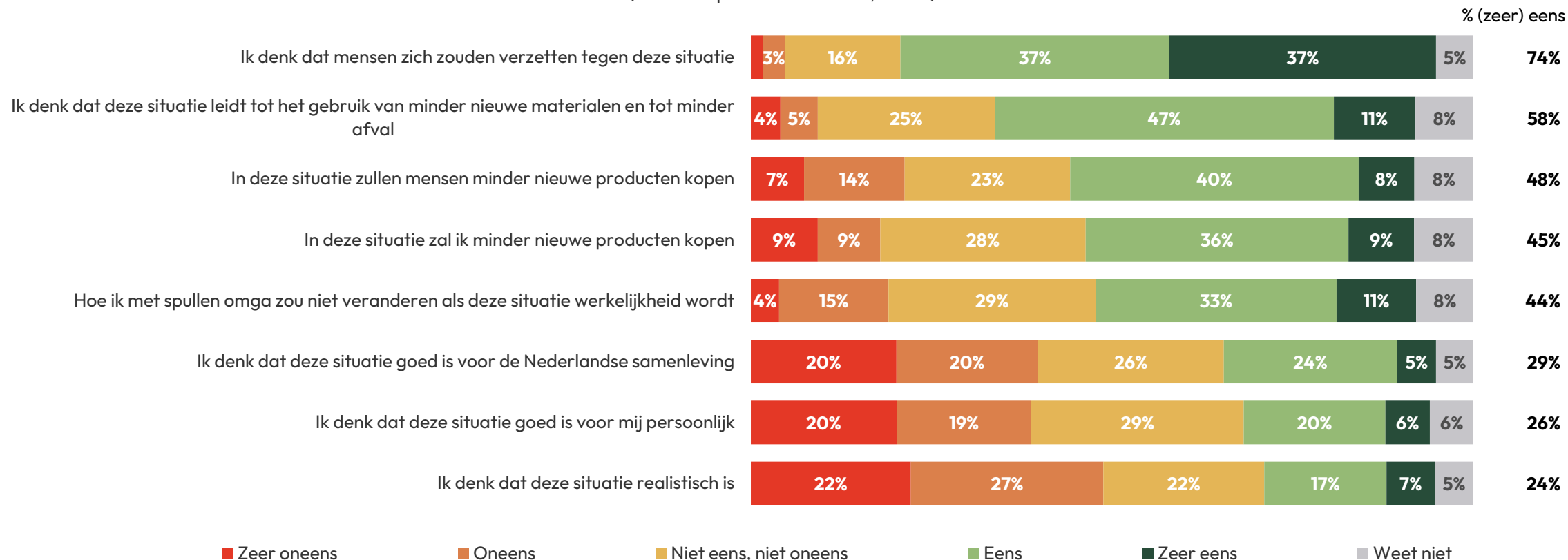
“Door het te verplichten krijg je een snellere beweging.”

[Vergelijkende grafiek](#)

Driekwart verwacht verzet tegen geplande circulariteit; de helft vindt het onrealistisch en twee op de vijf zien de visie als persoonlijk en maatschappelijk ongunstig

In hoeverre ben je het eens of oneens met de volgende stellingen?

(Basis - Geplande circulariteit, n=270)

Vergelijkende tabel

Bijlagen

Bijlage | Algemene visies (1/2)

Geplande circulariteit

Bij **geplande circulariteit** voert de overheid strenge regels in om tot een circulaire economie te komen met de technologieën die er op dit moment zijn. Dit beleid wordt snel ingevoerd met weinig inspraak van burgers en bedrijven. Er komt beleid om minder nieuwe materialen en spullen te maken en kopen. Bedrijven moeten hun verdienmodel aanpassen aan de nieuwe regels en sommige bedrijven zullen verdwijnen. Voorbeelden van de nieuwe regels zijn:

- Alle spullen worden gemaakt van hergebruikte onderdelen of gerecyclede materialen.
- Er komt een verbod op het maken van fast fashion.
- Je mag een auto alleen maar delen en niet meer zelf bezitten.

Geplande circulariteit zorgt er met strenge regels voor dat we snel en efficiënt naar een circulaire economie gaan. Dit lukt alleen als bedrijven en burgers de nieuwe regels opvolgen.

Bottum-up voorziening

Bij **bottum-up voorziening** ontstaat de circulaire economie vanuit de maatschappij zelf. Dus niet omdat de overheid het oplegt, maar omdat mensen het zélf willen en organiseren. Lokale gemeenschappen (een buurt, wijk, stad of dorp) worden veel hechter en volledig zelfvoorzienend. Dit betekent dat mensen zoveel mogelijk zelf spullen maken en repareren, passend bij wat hun gemeenschap nodig heeft. Er is geen massaproductie meer en veel grote bedrijven die spullen verkopen verdwijnen. Handel gebeurt vaak direct tussen mensen. Een circulaire economie ontstaat hier dus doordat lokale gemeenschappen het zelf organiseren.

Bottum-up voorziening gaat uit van sterke samenwerking in lokale gemeenschappen om tot een circulaire economie te komen. Dit lukt alleen als mensen meer tijd gaan investeren in hun lokale gemeenschap.

[Leeswijzer](#)
[Mate van enthousiasme over de visies](#)

Bijlage | Algemene visies (2/2)

Circulair modernisme

Bij **circulair modernisme** investeert de overheid geld in bedrijven zodat zij nieuwe technieken kunnen ontwikkelen. Deze technieken moeten ervoor zorgen dat producten kunnen worden gemaakt met minder materialen, minder snel stuk gaan of volledig gerecycled kunnen worden. Voorbeelden zijn: kunstmatige intelligentie, big data en moderne recyclingtechnieken. Binnen bepaalde voorwaarden mogen bedrijven zelf kiezen welke producten en innovaties zij maken. Het idee is dat we naar een circulaire economie gaan, terwijl we zo weinig mogelijk onze manier van leven en ons gebruik van spullen hoeven te veranderen. Dit scenario gaat ervan uit dat de technologie in de komende jaren nog veel beter wordt dan nu. Daardoor is een circulaire economie mogelijk zonder aanpassingen aan onze leefstijl.

Circulair modernisme richt zich op grote technologische oplossingen om tot een circulaire economie te komen. Dit lukt alleen als de technologische oplossingen daadwerkelijk kunnen worden ontwikkeld.

Peer-to-peer circulariteit

Bij **peer-to-peer circulariteit** komt de verandering naar een circulaire economie vanuit de maatschappij zelf, met behulp van technologie en digitale platformen. We gebruiken technologie (zoals apps en 3D-printers) om spullen te delen, onderling te verkopen en zelf te maken. Omdat mensen hun eigen spullen kunnen maken hebben zij zelf veel invloed. Er is geen massaproductie meer. In dit scenario kopen we minder nieuwe spullen in winkels en delen we meer met elkaar. Zo bezit iedereen minder spullen en zijn er in totaal ook minder nodig. De manier waarop we met onze spullen omgaan, verandert hierdoor sterk.

Bij **peer-to-peer circulariteit** gebruiken we technologieën als platformen om zelf producten te delen, door te verkopen of te maken, waardoor we betrokken en invloedrijke medeproducenten worden. Dit lukt alleen als mensen deze platformen en technologieën daadwerkelijk gaan gebruiken.

[Leeswijzer](#)
[Mate van enthousiasme over de visies](#)

Bijlage | Uitleg circulaire economie

In een circulaire economie gaan spullen, zoals kleding, meubels, telefoons en laptops, lang mee. Spullen zijn van goede kwaliteit en kunnen vaak worden gerepareerd. Veel spullen zijn gemaakt van hergebruikte materialen, zoals gerecycled plastic. Ook kunnen de spullen refurbished zijn. Dit zijn tweedehands spullen die schoongemaakt en opgeknapt zijn. Daarnaast is het ook nodig dat we minder kopen dan nu. Dan worden er minder spullen gemaakt, hebben we minder materialen nodig en is er minder afval.

[Kennis over het begrip 'circulaire economie'](#)

Bijlage | Scenario's conjunct – algemeen

Scenario	Textiel	Elektronica	Meubels
Geplande circulariteit	<p>De overheid stelt strenge regels op het maken en kopen van kleding. Bedrijven verdienen meer als ze oude kleding opnieuw gebruiken dan wanneer ze nieuwe kleding maken. Het vernietigen van kleding mag niet meer, en het wordt altijd gerepareerd als het kapot is. Zo zorgen strenge regels van de overheid ervoor dat we snel en efficiënt naar een circulaire economie gaan. Ook is het voor een circulaire economie belangrijk dat we minder nieuwe kleding kopen.</p>	<p>De overheid stelt strenge regels op het maken en kopen van apparaten. Bedrijven verdienen meer als ze oude apparaten opnieuw gebruiken dan wanneer ze nieuwe apparaten maken. Het vernietigen van apparaten mag niet meer, en het wordt altijd gerepareerd als het kapot is. Zo zorgen strenge regels van de overheid ervoor dat we snel en efficiënt naar een circulaire economie gaan. Ook is het voor een circulaire economie belangrijk dat we minder nieuwe apparaten kopen.</p>	<p>De overheid stelt strenge regels op het maken en kopen van meubels. Bedrijven verdienen meer als ze oude meubels opnieuw gebruiken dan wanneer ze nieuwe meubels maken. Het vernietigen van meubels mag niet meer, en het wordt altijd gerepareerd als het kapot is. Zo zorgen strenge regels van de overheid ervoor dat we snel en efficiënt naar een circulaire economie gaan. Ook is het voor een circulaire economie belangrijk dat we minder nieuwe meubels kopen.</p>
Bottom-up voorziening	<p>Gemeenschappen zijn zelfvoorzienend en maken zelf hun kleding, er is geen massaproductie meer. Mensen organiseren ruilmarkten en reparatiewerkplaatsen, waar kleding wordt gedeeld, gemaakt en opgeknapt. Zo zorgt een sterke samenwerking in lokale gemeenschappen, en dat iedereen minder kleding koopt, voor een circulaire economie.</p>	<p>Gemeenschappen zijn zelfvoorzienend en maken zelf hun apparaten, er is geen massaproductie meer. Mensen organiseren ruilmarkten en reparatiewerkplaatsen, waar apparaten worden gedeeld, gemaakt en opgeknapt. Zo zorgt een sterke samenwerking in lokale gemeenschappen, en dat iedereen minder apparaten koopt, voor een circulaire economie.</p>	<p>Gemeenschappen zijn zelfvoorzienend en maken zelf meubels, er is geen massaproductie meer. Mensen organiseren ruilmarkten en reparatiewerkplaatsen, waar meubels worden gedeeld, gemaakt en opgeknapt. Zo zorgt een sterke samenwerking in lokale gemeenschappen, en dat iedereen minder meubels koopt, voor een circulaire economie.</p>
Circulair modernisme	<p>De overheid zet in op nieuwe technologieën om kleding zo te maken dat er minder materialen nodig zijn, dat het langer meegaat, makkelijk hergebruikt of volledig gerecycled kan worden. Zo zorgen grote technologische oplossingen ervoor dat we naar een circulaire economie gaan. Voor een circulaire economie is het ook belangrijk dat we minder nieuwe kleding kopen.</p>	<p>De overheid zet in op nieuwe technologieën om apparaten zo te maken dat er minder materialen nodig zijn, dat ze langer meegaan, makkelijk hergebruikt of volledig gerecycled kunnen worden. Zo zorgen grote technologische oplossingen ervoor dat we naar een circulaire economie gaan. Voor een circulaire economie is het ook belangrijk dat we minder nieuwe apparaten kopen.</p>	<p>De overheid zet in op nieuwe technologieën om meubels zo te maken dat er minder materialen nodig zijn, dat ze langer meegaan, makkelijk hergebruikt of volledig gerecycled kunnen worden. Zo zorgen grote technologische oplossingen ervoor dat we naar een circulaire economie gaan. Voor een circulaire economie is het ook belangrijk dat we minder nieuwe meubels kopen.</p>
Peer-to-peer circulariteit	<p>Burgers en kleine bedrijven maken, delen en verkopen zelf hun kleding met hulp van technologie, zoals apps en 3D-printers. Hierdoor kopen we geen nieuwe kleding in de winkels, repareren we meer en delen we onze kleding. Digitale platformen waarmee wij als consument onderling kunnen handelen, en dat iedereen minder nieuwe kleding koopt, zorgen voor een circulaire economie.</p>	<p>Burgers en kleine bedrijven maken, delen en verkopen zelf hun apparaten met hulp van technologie, zoals apps en 3D-printers. Hierdoor kopen we geen nieuwe apparaten in de winkel, repareren we meer en delen we onze apparaten. Digitale platformen waarmee wij als consument onderling kunnen handelen, en dat iedereen minder apparaten koopt, zorgen voor een circulaire economie.</p>	<p>Burgers en kleine bedrijven maken, delen en verkopen zelf hun meubels met hulp van technologie, zoals apps en 3D-printers. Hierdoor kopen we geen nieuwe meubels in de winkel, repareren we meer en delen we onze meubels. Digitale platformen waarmee wij als consument onderling kunnen handelen, en dat iedereen minder meubels koopt, zorgen voor een circulaire economie.</p>

[Leeswijzer](#)
[Leeswijzer conjunct](#)

Bijlage | Scenario's conjunct – tweedehands kopen

Scenario	Textiel	Elektronica	Meubels
Geplande circulariteit	Je koopt je kleding tweedehands bij een (online) winkel en je bent verplicht om het weer in te leveren wanneer je het niet meer draagt.	Je koopt je apparaten tweedehands bij een (online) winkel en je bent verplicht om het weer in te leveren wanneer je het niet meer gebruikt.	Je koopt je meubels tweedehands bij een (online) winkel en je bent verplicht om het weer in te leveren wanneer je het niet meer gebruikt.
Bottom-up voorziening	Kleding koop en verkoop je tweedehands via een lokale ruilmarkt in jouw buurt.	Apparaten koop en verkoop je tweedehands via een lokale ruilmarkt in jouw buurt.	Meubels koop en verkoop je tweedehands via een lokale ruilmarkt in jouw buurt.
Circulair modernisme	Je koopt je kleding tweedehands via een (online) winkel en je kan het daar ook weer inleveren.	Je koopt je apparaten tweedehands via een (online) winkel en je kan het daar ook weer inleveren.	Je koopt je meubels tweedehands via een (online) winkel en je kan het daar ook weer inleveren.
Peer-to-peer circulariteit	Je koopt en verkoopt je kleding tweedehands onderling met anderen via een online platform.	Je koopt en verkoopt je apparaten tweedehands onderling met anderen via een online platform.	Je koopt en verkoopt je meubels tweedehands onderling met anderen via een online platform.

[Leeswijzer conjunct](#)

Bijlage | Scenario's conjunct – delen en lenen

Scenario	Textiel	Elektronica	Meubels
Geplande circulariteit	Je huurt kleding die je weinig gebruikt via een bedrijf.	Je huurt apparaten die je weinig gebruikt via een bedrijf.	Je huurt meubels die je weinig gebruikt via een bedrijf.
Bottom-up voorziening	Je deelt en leent kleding die je weinig gebruikt met anderen in jouw gemeenschap.	Je deelt en leent apparaten die je weinig gebruikt met anderen in jouw gemeenschap.	Je deelt en leent meubels die je weinig gebruikt met anderen in jouw gemeenschap.
Circulair modernisme	Je huurt kleding die je weinig gebruikt via een bedrijf.	Je huurt apparaten die je weinig gebruikt via een bedrijf.	Je huurt meubels die je weinig gebruikt via een bedrijf.
Peer-to-peer circulariteit	Je deelt en leent kleding die je weinig gebruikt onderling met anderen via een online platform.	Je deelt en leent apparaten die je weinig gebruikt onderling met anderen via een online platform.	Je deelt en leent meubels die je weinig gebruikt onderling met anderen via een online platform.

[Leeswijzer conjunct](#)

Bijlage | Scenario's conjunct – repareren

Scenario	Textiel	Elektronica	Meubels
Geplande circulariteit	Je hebt altijd garantie op je kleding en je laat het repareren door de winkel waar je het hebt gekocht.	Je hebt altijd garantie op je apparaten en je laat het repareren door de winkel waar je het hebt gekocht.	Je hebt altijd garantie op je meubels en je laat het repareren door de winkel waar je het hebt gekocht.
Bottom-up voorziening	Je laat je kleding repareren bij een reparatiewerkplaats in jouw wijk.	Je laat je apparaten repareren bij een reparatiewerkplaats in jouw wijk.	Je laat je meubels repareren bij een reparatiewerkplaats in jouw wijk.
Circulair modernisme	Door technologische vooruitgang gaat kleding minder snel stuk. Als het toch stukgaat, laat je het maken bij een professionele reparateur.	Door technologische vooruitgang gaan apparaten minder snel stuk. Als het toch stukgaat, laat je het maken bij een professionele reparateur.	Door technologische vooruitgang gaan meubels minder snel stuk. Als het toch stukgaat, laat je het maken bij een professionele reparateur.
Peer-to-peer circulariteit	Via online platforms vind je iemand die het kledingstuk kan repareren, of je doet het zelf waarbij je de benodigde onderdelen print met je eigen 3D-printer.	Via online platforms vind je iemand die het apparaat kan repareren, of je doet het zelf waarbij je de benodigde onderdelen print met je eigen 3D-printer.	Via online platforms vind je iemand die het meubelstuk kan repareren, of je doet het zelf waarbij je de benodigde onderdelen print met je eigen 3D-printer.

[Leeswijzer conjunct](#)

Bijlage | Scenario's conjunct – refurbished kopen

Scenario	Textiel	Elektronica	Meubels
Geplande circulariteit	Bedrijven mogen geen nieuwe kleding verkopen, waardoor je altijd refurbished kleding koopt (professioneel opgeknapt en weer als nieuw).	Bedrijven mogen geen nieuwe apparaten verkopen, waardoor je altijd refurbished apparaten koopt (professioneel opgeknapt en weer als nieuw).	Bedrijven mogen geen nieuwe meubels verkopen, waardoor je altijd refurbished meubels koopt (professioneel opgeknapt en weer als nieuw).
Bottom-up voorziening	Je koopt refurbished kleding op een lokale markt (opgeknapt en weer als nieuw).	Je koopt refurbished apparaten op een lokale markt (opgeknapt en weer als nieuw).	Je koopt refurbished meubels op een lokale markt (opgeknapt en weer als nieuw).
Circulair modernisme	Alle kleding die je koopt is zo ontworpen dat het makkelijk aan te passen of op te knappen is.	Alle apparaten die je koopt zijn zo ontworpen dat het makkelijk aan te passen of op te knappen is.	Alle meubels die je koopt zijn zo ontworpen dat het makkelijk aan te passen of op te knappen is.
Peer-to-peer circulariteit	Je koopt en verkoopt refurbished kleding onderling met anderen via een online platform. Het product is opgeknapt en is weer als nieuw.	Je koopt en verkoopt refurbished apparaten onderling met anderen via een online platform. Het product is opgeknapt en is weer als nieuw.	Je koopt en verkoopt refurbished meubels onderling met anderen via een online platform. Het product is opgeknapt en is weer als nieuw.

[Leeswijzer conjunct](#)

Bijlage | Scenario's conjunct – minder kopen

Scenario	Textiel	Elektronica	Meubels
Geplande circulariteit	Je mag maximaal 5 nieuwe kledingstukken per jaar kopen.	Je mag maximaal 5 nieuwe apparaten per jaar kopen.	Je mag maximaal 5 nieuwe meubels per jaar kopen.
Bottom-up voorziening	Doordat nieuwe kledingstukken gemaakt worden door iemand uit je lokale gemeenschap, zijn er veel minder nieuwe kledingstukken.	Doordat nieuwe apparaten gemaakt worden door iemand uit je lokale gemeenschap, zijn er veel minder nieuwe apparaten.	Doordat nieuwe meubels gemaakt worden door iemand uit je lokale gemeenschap, zijn er veel minder nieuwe meubels.
Circulair modernisme	Bedrijven maken kleding met nieuwe technologie, zodat het langer meegaat. Je moet er zelf op letten dat je minder vaak nieuwe kleding koopt.	Bedrijven maken apparaten met nieuwe technologie, zodat het langer meegaat. Je moet er zelf op letten dat je minder vaak nieuwe apparaten koopt.	Bedrijven maken meubels met nieuwe technologie, zodat het langer meegaat. Je moet er zelf op letten dat je minder vaak nieuwe meubels koopt.
Peer-to-peer circulariteit	Omdat je nieuwe kleding zelf maakt of via een digitaal platform van anderen koopt, is er minder nieuwe kleding.	Omdat je nieuwe apparaten zelf maakt of via een digitaal platform van anderen koopt, zijn er minder nieuwe apparaten.	Omdat je nieuwe meubels zelf maakt of via een digitaal platform van anderen koopt, zijn er minder nieuwe meubels.

[Leeswijzer conjunct](#)

Conjunct | Het meest populaire scenario: Circulair modernisme gepaard met elektronica en repareren

<i>Product</i>	<i>Gedrag</i>	Geplande circulariteit	Bottom-up voorziening	Circulair modernisme	Peer-to-peer circulariteit	Totale SOP	Geen scenario aansprekend
Elektronica	Repareren	13%	18%	35%	12%	78%	22%
	Minder kopen	12%	17%	33%	11%	74%	26%
	Refurbished kopen	12%	17%	32%	11%	73%	27%
	Tweedehands kopen	12%	17%	31%	11%	72%	28%
	Delen en lenen	12%	16%	30%	10%	68%	32%

<i>Product</i>	<i>Gedrag</i>	Geplande circulariteit	Bottom-up voorziening	Circulair modernisme	Peer-to-peer circulariteit	Totale SOP	Geen scenario aansprekend
Meubels	Repareren	13%	18%	34%	12%	75%	25%
	Minder kopen	12%	16%	31%	11%	70%	30%
	Refurbished kopen	12%	16%	31%	11%	69%	31%
	Tweedehands kopen	11%	16%	29%	11%	67%	33%
	Delen en lenen	11%	15%	28%	10%	63%	37%

<i>Product</i>	<i>Gedrag</i>	Geplande circulariteit	Bottom-up voorziening	Circulair modernisme	Peer-to-peer circulariteit	Totale SOP	Geen scenario aansprekend
Textiel	Repareren	12%	17%	32%	11%	73%	27%
	Minder kopen	11%	16%	29%	10%	67%	33%
	Refurbished kopen	11%	16%	28%	10%	66%	34%
	Tweedehands kopen	11%	16%	27%	10%	64%	36%
	Delen en lenen	10%	15%	25%	9%	60%	40%

Conjunct

Bijlage | Onderzoekstechnische informatie, kwantitatief

Veldwerkperiode

Het veldwerk is uitgevoerd in de periode 13-10-2025 tot 27-10-2025.

Methode respondentenselectie

Uit het StemPunt-panel van Motivaction.

Incentives

De respondenten hebben als dank voor deelname aan het onderzoek punten voor het StemPunt spaarprogramma ontvangen.

Weging

De onderzoeksdata zijn gewogen (zie ook bijlage gewogen en ongewogen data), daarbij fungeerde het Mentality-ijkbestand als herwegingskader. Dit ijkbestand is wat betreft sociodemografische gegevens gewogen naar de Gouden Standaard van het CBS.

Responsverantwoording online onderzoek

In de veldwerkperiode is aan 4.568 personen een uitnodigingsmail verstuurd. Op de slotdatum van het veldwerk (zie bij Veldwerkperiode) was het gewenste aantal vragenlijsten ingevuld en is de toegang tot de vragenlijst op internet afgesloten.

Bewaartermijn primaire onderzoeksbestanden

Digitaal beschikbare primaire onderzoeksbestanden worden tot tenminste 12 maanden na afronden van het onderzoek bewaard. Hetzelfde geldt voor schriftelijke primaire bestanden zoals ingevulde vragenlijsten. Een uitzondering vormen beeld- en geluidsopnames van respondenten, deze worden ten hoogste 6 maanden bewaard.

Overige onderzoekstechnische informatie

Overige onderzoekstechnische informatie en een exemplaar van de bij dit onderzoek gehanteerde vragenlijst is op aanvraag beschikbaar voor de opdrachtgever.

Bijlage | Ongewogen en gewogen data

Leeftijd	Ongewogen n	Ongewogen %	Gewogen n	Gewogen %
18 t/m 24 jaar	63	6%	120	11,4%
25 t/m 34 jaar	155	14,7%	178	16,9%
35 t/m 44 jaar	158	15%	163	15,5%
45 t/m 54 jaar	171	16,3%	188	17,8%
55 t/m 64 jaar	222	21,1%	184	17,5%
65 t/m 70 jaar	283	26,9%	220	20,9%

Opleidingsniveau	Ongewogen n	Ongewogen %	Gewogen n	Gewogen %
Hoog (wo/hbo)	387	36,8%	345	32,8%
Middel (havo/vwo/mbo/mavo)	488	46,4%	510	48,5%
Laag (ibo/basisschool/ geen opleiding)	177	16,8%	198	18,8%

Geslacht	Ongewogen n	Ongewogen %	Gewogen n	Gewogen %
Mannen	546	51,9%	522	49,6%
Vrouwen	506	48,1%	530	50,4%

Regio	Ongewogen n	Ongewogen %	Gewogen n	Gewogen %
3 grote gemeenten + randgemeenten	185	17,6%	174	16,5%
West	310	29,5%	293	27,9%
Noord	96	9,1%	108	10,2%
Oost	229	21,8%	216	20,6%
Zuid	232	22,1%	261	24,8%

Mentality	Ongewogen n	Ongewogen %	Gewogen n	Gewogen %
Moderne burgerij	205	19,5%	223	21,2%
Opwaarts mobielen	101	9,6%	118	11,2%
Postmaterialisten	133	12,6%	129	12,2%
Nieuwe conservatieven	92	8,7%	85	8,1%
Traditionele burgerij	92	8,7%	90	8,5%
Kosmopolieten	180	17,1%	191	18,1%
Postmoderne hedonisten	117	11,1%	95	9%
Impulsieve individualisten	132	12,5%	121	11,5%

Auteursrecht

Het auteursrecht op dit rapport ligt bij de opdrachtgever. Voor het vermelden van de naam Motivaction in publicaties op basis van deze rapportage - anders dan integrale publicatie - is echter schriftelijke toestemming vereist van Motivaction International bv

Beeldmateriaal

Motivaction heeft datgene gedaan wat redelijkerwijs van ons verwacht kan worden om de rechthebbenden op beeldmateriaal te achterhalen. Mocht u desondanks menen recht te kunnen doen gelden op gebruikt beeldmateriaal, neem dan contact op met Motivaction.

Pers- en publicatiebeleid

Het vermelden van de naam van Motivaction in persberichten en/of andere publicaties over door Motivaction uitgevoerd onderzoek is gebonden aan een aantal voorwaarden, zoals vastgelegd in ons [Pers- en publicatiebeleid](#).

meer zien
meer weten
meer betekenen

motivaction
insights and strategy

Motivaction International bv

Marnixkade 109F
1015ZL Amsterdam

Postbus 15262
1001MG Amsterdam

020 589 83 83

info@motivaction.nl
www.motivaction.nl